

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1900. Andra Kammaren. N:o 54.

Torsdagen den 10 maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Vid föredragning till en början af friherre *F. C. K. Barnekows* motion, n:o 181, angående ändringar i arbetsordningen för Riksdagens Andra Kammare, begärdes ordet af

Friherre Barnekow, som yttrade: Herr grefve och talman, mina herrar! Då denna motion ännu icke hunnit blifva tryckt, hemställer jag, att kammaren behagade besluta, att motionen uppföres sist bland två gånger bordlagda ärenden.

Hvad friherre Barnekow sålunda hemställt, bifölls af kammaren.

§ 2.

Härefter föredrogos, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 88 och 89.

§ 3.

Till afgörande företogs härefter statsutskottets utlåtande n:o 90, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjette hufvudtiteln samt i särskild proposition gjorda framställningar i fråga om anordnande af fabriksinspektion under år 1901 äfvensom i ämnet väckta motioner. *Ang. anordnande af fabriksinspektion under år 1901.*

Ang. anordnande af fabriksinspektion under år 1901.

(Forts.)

Kongl. Maj:t hade dels i punkten 35:o af sjette hufvudtiteln i den till innevarande års Riksdag aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit Riksdagen att, till anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 33,000 kronor, dels, och uti särskild proposition, n:o 63, af den 2 nästlidne mars under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit, att Riksdagen måtte för samma ändamål på extra stat för år 1901, utöfver hvad på grund af förstnämnda framställning kunde komma att för ändamålet beviljas, anvisa till arfvoden åt elfva assistenter 33,000 kronor med 3,000 kronor till hvar, för år räknadt, och till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter för de fem distrikten ytterligare 3,000 kronor, eller tillhopa 36,000 kronor.

I motionen n:o 176 hade herr E. Biesert, med hvilken herr A. H. Göthberg instämt, föreslagit, att Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts omförmälda proposition, n:o 63, och under förutsättning, att de bestämmelser rörande yrkesinspektörs skyldighet, hvilka voro upptagna i Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industriellt yrke, blefve af Riksdagen godkända, måtte, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1901 anvisa: till aflöning åt tolf yrkesinspektörer 60,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt; till arfvode åt en assistent 3,000 kronor; till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 14,400 kronor; samt till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 79,400 kronor.

Vidare hade i motionen n:o 180 herr Henrik Hedlund föreslagit, att, om anslag lemnades till anställande af assistenter vid sidan af yrkesinspektörerna, Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte i yrkesinspektörernas och assistenternas vederbörliga instruktioner införa bestämmelser, enligt hvilka de förre egde förrätta inspektionen och de senare biträda med byrågöromål, tillsyn öfver minderåriges användning vid industriellt arbete, efterbesigtning samt endast på särskildt förordnande af Kongl. Maj:t besigtning i första hand.

Utskottet hemställde under punkten 1, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställningar och herr Bieserts omförmälda motion, må, under förutsättning, att på grund af Kongl. Maj:ts förslag till förordning, angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industriellt yrke, förändrad lagstiftning i detta ämne kommer till stånd, på extra stat för år 1901 anvisa

a) till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt;

b) till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor;

c) till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 9,600 kronor; och

d) till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor;

eller tillhopa 54,600 kronor, under punkten 2, att, vid bifall till hvad utskottet under mom. 1:o här ofvan föreslagit, herr Hedlunds omförmälda motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan under punkt 1 blifvit uppläst, anförde:

Herr Biesert: Herr talman, mina herrar! Till en början ber jag få uttrycka min tacksamhet för det understöd, utskottet gifvit min motion.

Genom utskottets hemställan är åtminstone för närvarande fastslaget, att assistenter icke skola anställas åt yrkesinspektörerna, utan att yrkesinspektörerna sjelfva skola förrätta inspektionerna. Detta var ju också hufvudsaken i min motion.

Hvad åter antalet föreslagna yrkesinspektörer beträffar, nemligen 8 i stället för nuvarande 5, kan jag icke finna annat, än att detta antal är alldeles för litet äfven under nu rådande förhållanden. Af den kongl. propositionen framgår, att vid 1898 års slut voro 7,786 arbetsställen ännu oinspekterade. Under sådana förhållanden och då dertill kommer, att yrkesinspektörerna hädanefter få att syssla med ärenden rörande lagen om qvinnors och minderåriges arbete, kan jag icke finna annat, än att antalet 8 är alldeles för litet, och tillåter jag mig därför hemställa, att åtminstone 10 yrkesinspektörer måtte anställas, hvadan jag, herr talman, ber att få föreslå följande ändring i utskottets förslag, nemligen att moment a) under punkten 1 måtte få följande lydelse: »till aflöning åt *tio* yrkesinspektörer 50,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt», vidare, att moment c) i samma punkt måtte få denna lydelse: »till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 12,000 kronor», samt att slutorden i moment d) måtte lyda: »eller tillhopa 67,000 kronor».

Till denna min hemställan ber jag, herr talman, att få yrka bifall.

Herr Ivar Månsson: Herr talman, mina herrar! Utskottet har ansett, att *någon* ökning i yrkesinspektörernas antal borde ske, men att denna ökning dock icke borde försiggå i den stora utsträckning, som här blifvit ifrågasatt. Man har nemligen trott, att den, om jag så får säga, fart i utvecklingen, som pågått under de sista åren, icke kan komma att fortfara och att sålunda icke så många nya fabriker och industriella anläggningar komma att uppstå, såsom under sista tiden varit förhållandet, utan att en stagnation helt visst kommer att inträda. Att då för en ökning

Ang. anordnande af fabriksinspektion under år 1901.

(Forts.)

Ang. anord-
nande af
fabriksinspek-
iton under år
1901.

(Forts.)

af den omfattning, som den föregående talaren föreslagit, lägga till grund de ännu oinspekterade fabrikerna eller de nya, som tillkommit, tror jag icke vara skäl uti. Men då nu utskottet, såsom nämnt, ansett, att *någon* ökning i inspektörernas antal borde ske, har man dock ansett sig böra stanna vid en ökning af tre för att se, i hvad mån antalet borde ytterligare ökas.

Utskottet har vidare ansett, att man för närvarande icke borde slå in på assistentsystemet. Det finnes nu visserligen många, som, i likhet med hvad motionären herr Hedlund i sin motion föreslagit, tänkt sig, att assistenter skulle kunna användas till efterinspektion. Man har tänkt sig, att detta skulle låta sig göra på det sätt, att sedan inspektörerna varit på en plats och tillsett hvad som borde göras och skrivit ett utlåtande deröfver, skulle en assistent kunna resa till platsen och med detta utlåtande i handen förrätta efterinspektion och tillse, att en gifven föreskrift blifvit nöjaktigt verkställd.

Nu ber jag emellertid få nämna, att utskottet icke helt och hållet öfvergifvit tanken på assistenter, utan ansett, att man i framtiden möjligen skulle kunna komma att bestämma sig för dylika, och på det man måtte få tid att utröna, i hvad mån denna tanke kan realiseras, har man ansett lämpligast att för närvarande stanna vid en ökning af tre i inspektörernas antal.

Skulle det nu befinnas, att antalet yrkesinspektörer icke är tillräckligt, så står ju alltid den möjligheten öppen att framdeles tillsätta flere eller också, om man så vill, slå in på den bogen att tillsätta assistenter. I Danmark har man assistenter — jag minnes icke, om det är 15 eller 19 — och endast 2 yrkesinspektörer. Man är der sålunda helt och hållet inne på denna andra väg med assistenter.

Jag anser sålunda, att det kunde vara skäl uti, att Andra Kammaren för denna gång vore med om det af utskottet framställda förslaget, om hvilket bland utskottets ledamöter från såväl Första som Andra Kammaren rådde fullständig enighet. Vill åter Andra Kammaren nödvändigt nu fatta ett annat beslut än det af utskottet föreslagna, är det möjligt, att vi derigenom utsätta oss för en gemensam votering och derigenom också en förlängning af riksdagen. Det är naturligtvis icke min mening, att man endast af detta skäl skall afhålla sig från att fatta ett beslut, som man i sjelfva verket önskar, utan jag tror, att vi göra klokt uti att stanna vid 8 yrkesinspektörer, för att se i hvad mån dessa äro tillräckliga.

Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr David Bergström: Herr talman, mina herrar! Jag ber i likhet med motionären att få uttala min synnerliga tillfredsställelse deröfver, att statsutskottet föreslagit en ökning af

yrkesinspektörernas antal och icke gått med på assistentsystemet. Det finnes, som motionären framhållit i sin motion, redan tillräcklig grund för farhågor, att man kommer in på för mycket skrifverier och byråkratväsen inom denna viktiga institution. Jag ber att i det fallet få påpeka, hvad yrkesinspektörerna säga i sina egna berättelser. De framhålla der ideligen, att det myckna skrifarbetet hindrar yrkesinspektörerna i allt för hög grad från afläggandet af besök vid verkstäder och fabriker. I den senast offentliggjorda redogörelsen för yrkesinspektionens verksamhet yttrar t. ex. yrkesinspektören i södra distriktet, att skrifgöromålen ökats ganska betydligt och upptager allt för mycket tid på inspektionernas bekostnad; och han meddelar der några siffror, som jag ber herrarna lägga märke till. Han upplyser, att under åren 1895—1898 utvecklingen inom distriktet varit sådan, att antalet inkomna skrivelser, som år 1895 utgjorde 626, år 1898 stigit till 2,171, samt att de utgående skrivelserna ökats från 522 år 1895 till 1738 år 1898. Och hvad var följden af detta myckna skrifarbete? Jo, naturligtvis den, att medan yrkesinspektören år 1895 hade 138 inspektionsdagar inom distriktet, hade han år 1898 icke flere än 95.

Ang. anordnande af fabriksinspektion under år 1901.

(Forts.)

Det är alldeles klart, att det vore högst betänkligt, om denna utveckling skulle fortgå, så att våra yrkesinspektörer öfvervägande blefve papperstjenstemän.

Jag vill å andra sidan härmed påpeka, att anledning till en ökning af yrkesinspektörernas antal förefinnes icke endast, såsom den siste talaren tycktes anse, i den nu antagna lagen om minderåriges och qvinnors användande i industriellt arbete, utan redan i de nuvarande förhållandena. För att beröra endast ett område af yrkesinspektörernas verksamhet skall jag ur den af yrkesinspektören i södra distriktet för år 1897 afgifna berättelse läsa upp ett par ord. Med afseende särskildt å ångpannebesigtning säger han: »då distriktet är så stort, att jag i medeltal först efter 6 å 8 år kan återkomma till samma ångpanna, kan en ordnad kontroll öfver ångpannorna endast medelst mina inspektioner således icke erhållas.»

Då nu till följd af den industriella utvecklingen yrkesinspektörernas uppgift naturligtvis växer från år till år och faktiskt växer dem öfver hufvudet; då vi här genom vårt beslut i afseende å lagen om minderåriges arbete högst betydligt ökat inspektörernas verksamhetsområde och då detta säkerligen är från år kommen att ytterligare vidgas, torde väl, mina herrar, med skäl kunna frågas, om vi ej redan nu borde gå ett steg längre. Jag ber att särskildt få fästa kammarens uppmärksamhet å ångpannefrågan. Förhållandet är der det, att en hel del ångpannor icke falla under yrkesfarelagens bestämmelser och således ej äro föremål för offentlig inspektion. Vi hafva nu väntat i öfver ett år tionde på lösningen af denna fråga. Redan i slutet af år 1889 afgafs nemligen

Ang. anord-
nande af
fabriksinspek-
tion under år
1901.

(Forts.)

af en tillsatt komité betänkande rörande kontroll öfver ångpannor och deras besigtning. Detta betänkande hvilar sedan åtskilliga år i kommerskollegium, men efter hvad det sagts mig, lära vi till nästa år kunna vänta kollegii utlåtande; och Kongl. Maj:ts förslag torde äfven samma år kunna föreligga färdigt. Nu har såväl komitén som flertalet af de myndigheter, hvilka yttrat sig i frågan, föreslagit, att denna ångpanneinspektion likaså skulle till större delen kastas på yrkesinspektörerna. Jag ber vidare att få erinra om ett par omständigheter från de allra sista åren af yrkesinspektionens verksamhet. År 1897 inträffade det, mina herrar, att i ett så betydande industriidkande län som Östergötlands län icke förrättades en enda besigtning på ett enda arbetsställe. När detta kan hända i fråga om det länet, huru tro herrarne då, att det skall gå å de orter, som ligga i utkanterna? Så meddelas i den senaste offentliggjorda redogörelsen för yrkesinspektionens verksamhet, att under år 1898 i Gotlands och Jemtlands län icke verkställes en enda besigtning.

Jag tror således, mina herrar, att vi redan i de nuvarande förhållandena hafva alldeles tillräckligt talande skäl för en ökning af yrkesinspektörernas antal. Om nu statsutskottet medgifvit, att för den blifvande tillämpningen af lagen om minderåriges arbete kräfves ytterligare tre yrkesinspektörer, så torde man, mina herrar, mycket väl kunna säga, att de två yrkesinspektörer härutöfver, om hvilka herr Biesert framställt yrkande, kunna väl behöfvas af andra skäl.

För öfrigt tror jag, mina herrar, att det finnes en ytterligare anledning att tänka på, om det icke vore klokare och rättigare af Riksdagen att nu genast på upp till ett antal af tio yrkesinspektörer. Då komme man nemligen till en naturlig utveckling, ty det blefve då en enkel klyfning af de nuvarande fem distrikten, och man behöfde icke företaga någon ny och svårare omläggning af dem om ett par år, hvilket skulle blifva händelsen, om herrarne nu besluta sig för att endast inrätta ett par tre nya inspektörsplatser och distrikt.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att ansluta mig till herr Bieserts förslag.

Då herr Ivar Månsson framhöll såsom skäl *mot* detta förslag, att Andra Kammaren, genom ett bifall till detsamma, skulle till äfventyrs få ännu en gemensam votering, ber jag att få erinra derom, att vi redan fattat ett par beslut i denna kammare, deraf det ena så sent som i går afton, hvilka komma att föranleda gemensamma voteringar. Det lider ju intet tvifvel, att vi till samma tid, då vi företaga votering i dessa frågor, äfven kunna hinna votera gemensamt i den här föreliggande, för den händelse vi antaga herr Bieserts nu framlagda förslag, hvartill jag, som sagdt, ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herrar *Nyström, Nydal och Hammarström.*

Herr vice talmannen Swartling: Jag vill uttala min tillfredsställelse öfver, att utskottet icke nu accepterat Kongl. Maj:ts förslag i hvad detsamma afsåg inrättandet af ett antal assistenter åt yrkesinspektörerna. Jag tror dock icke, att vi i längden kunna undvara dem. Jag tror nemligen, att de principer herr Hedlund i sin motion uttalat torde vara rigtiga och att således för yrkesinspektionens fortsatta verksamhet det bör blifva till gagn och af behof att vid inspektörernas sida framdeles anställas tekniskt bildade personer, som skulle biträda vid byrågöromål och ha tillsyn öfver minderåriges användning i industriellt arbete samt verkställa efterbesigtning.

Men jag gillar också den uppfattning, som af den förste ärade talaren här gjorts gällande, och som den närmast föregående talaren också delade, nemligen att det föreslagna antalet yrkesinspektörer är långt ifrån tillräckligt. Ja, jag går så långt, att jag håller före, att äfven det antal, som af herr Biesert föreslagits eller 10, är otillräckligt äfven det. Men då man under sådana förhållanden icke skulle vinna syftemålet äfven med ett bifall till det af honom framställda yrkande, och då det i hvarje händelse skulle möta svårigheter att i riksdagens sista timma kunna åstadkomma en fullt lämplig ändring, ber jag således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wallis: Herr talman, mina herrar! Som herrarne veta, har jag förut här en gång uttalat den åsigt, att det var en utomordentligt smärtsam uppoffring för hygienici att nödgas vara med om det förslag till lag angående skydd för minderåriga m. m., sådant det blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt, men att det skedde i den förhoppning, att den nya lagen skulle åstadkomma en *effektiv* kontroll af lagens efterlefnad.

När man nu finner af statsutskottets betänkande, att Kongl. Maj:ts förslag i detta ämne icke blifvit accepterad, utan en helt annan princip för tillfredsställande af denna skärpta kontroll af statsutskottet synes hafva blifvit antagen, vill jag icke inlåta mig i någon vidlyftig debatt derom, huruvida ett fastslående af denna princip skulle vara den rigtiga. Jag vill dock påpeka, att, fastän jag för min del icke gillar Kongl. Maj:ts förslag, hvarigenom det nya kontrollarbetet uteslutande skulle läggas på assistenternas skuldror, jag icke heller kan vara med om den princip, herr Biesert har framställt. Det synes nemligen vara absolut själfklart, att en icke ringa del af det arbete, som i framtiden skulle, i följd af den nya lagens antagande, komma att åligga yrkesinspektionen, blefve af den art, att det mycket väl skulle kunna utföras af assistenterna. Jag vill derfor påpeka, att jag är fullt öfvertygad om, att denna fråga om anställande af assistenter till hjälp åt yrkesinspektörerna ännu en gång kommer att dyka upp, derest

Ang. anordnande af fabriksinspektion under år 1901.
(Forts.)

Ang. anordnande af fabriksinspektion under år 1901.
(Forts.)

vi med allvar vilja göra lagen angående skydd för minderåriga fullt effektiv. Ty i det afseendet fordras just denna inspektion, som skulle kunna kallas en polisinspektion af fabrikena, och som icke skulle bestå i annat än att tillse, att minderåriga, hvilka icke borde få arbeta i fabriker, verkligen icke heller befinna sig der i arbete.

Dertill behöfves icke någon uppdrifven teknisk skicklighet hos den inspekterande, dertill behöfves endast ett fast och allvarligt uppsåt och att inspektören är ekonomiskt oberoende af de herrar, han skall inspektera. På denna sistnämnda omständighet har jag särskildt velat fästa uppmärksamheten i en motion, men denna sak kan ju sedermera ordnas genom ett tilläggsstadgande.

Här gäller det emellertid i sjelfva verket icke frågan om något principiellt uttalande i afseende på sättet för yrkesinspektionens ordnande. En af utskottets ledamöter har ju uttalat, att man inom utskottet tänkt sig att i framtiden ett ökad antal yrkesinspektörer skulle anställas. Jag har därför endast velat i korthet uttala, att jag i princip delar såväl utskottets uttalande som Kongl. Maj:ts framställning om anställning af assistenter, om också icke i den utsträckning, som af Kongl. Maj:t nu föreslagits. Den fråga, som det *nu* gäller att afgöra, är deremot, huruvida det antal yrkesinspektörer, som statsutskottet här föreslagit, kan anses i någon mån tillfredsställande. Då vill jag såsom min åsigt uttala, att denna ökning från fem till åtta icke garanterar, att den nyantagna lagen rörande minderåriga skall af yrkesinspektörerna kunna bringas till efterlefnad, ty en sådan ökning motsvarar icka mera än hvad vi i allt fall skulle behöfva för att yrkesinspektörerna skola kunna motsvara de ökade kraf, som ställas på dem i anledning af lagen angående skydd mot yrkesfara till följd deraf, att antalet af de platser, som skola inspekteras, ständigt ökas genom nya fabrikers anläggande. Derför synes det mig ingalunda obilligt att, såsom den förste talaren föreslog, öka antalet yrkesinspektörer från fem till tio. Särskildt vill jag betona, att det synes mig vara en icke oviktig anmärkning, som herr Bergström gjorde, nemligen den att, om yrkesinspektörernas antal ökas ifrån fem till tio i stället för ifrån fem till åtta, delningen af distrikten i hög grad skulle underlättas, enär man då endast behöfde halfvera de distrikt, som nu redan finnas.

Jag ber att på de af mig nu anförda skäl få biträda herr Bieserts yrkande.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till det af herr Biesert under öfverläggningen framställda förslag; och fann herr talmanen förstnämnda proposition vara besvarad med öfvervägande ja.

Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande, nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition: *Ang. anordnande af fabriksinspektion under år 1901.*

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkt 1 af förevarande utlåtande n:o 90, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Biesert under öfverläggningen framställda förslag.

Omröstningen utvisade 153 ja mot 53 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

Punkten 2.

Bifölls jemväl.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter lagutskottets memorial n:o 49.

§ 5.

Anmälades konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 86, till Konungen, i fråga om reform af valrätten till Riksdagens Andra Kammare.

Dervid yttrade

Herr von Friesen: Jag får till herr talmannen hemställa, om det icke vore skäl, att detta förslag upplästes, då man icke på grund af ärendets föregående behandling kan veta, hvad detsamma innehåller.

Sedan härefter skrifvelseförslaget blifvit uppläst, godkändes detsamma af kammaren.

§ 6.

Till afgörande förelåg härefter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9 i anledning af väckta motioner rörande ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

Förslag om ändrade bestämmelser i fråga om Riksdagens utskott hade vid innevarande riksmöte framlagts uti följande fyra motioner, hvilka från kamrarne blifvit till konstitutionsutskottet hänvisade, nemligen från Första Kammaren n:o 33 af herr von Strokirch samt från Andra Kammaren n:o 149 af herr J. Byström, n:o 153 af herr grefve H. E. G. Hamilton och n:o 160 af herr E. Hammarlund.

Uti herr Byströms motion hemställes,

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t, för åstadkommande af en jemnare fördelning af arbetet inom Riksdagen, enligt de i motionen uttalade principerna, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af hithörande §§ i riksdagsordningen.

Herr Hammarlund hemstälde,

att konstitutionsutskottet måtte utarbета och för Riksdagen till antagande i grundlagsenlig ordning framlägga förslag till nedannämnda ändringar i regeringsformens och riksdagsordningens bestämmelser angående utskottens antal, deras verksamhet och andra dermed sammanhängande ämnen:

1) att alla bestämmelser om tillfälliga utskott bortfalla;

2) att vid hvarje lagtima riksdag skola tillsättas tio ständiga utskott, nemligen ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett riksgäldsutskott, ett tullutskott, ett bevillningsutskott, ett bankoutskott, ett lagutskott, ett kommunalutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett ekonomiutskott;

3) att antalet ledamöter i dessa utskott skall utgöra: i konstitutionsutskottet 20, i statsutskottet 24 samt i hvar och ett af de öfriga utskotten 16 ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer, hvarjemte hvardera kammaren utser det antal suppleanter, kammaren bestämmer;

4) att ärendena skola fördelas mellan de tio utskotten på i motionen närmare angifvet sätt; samt

5) att i ämne, som tillhör konstitutionsutskottets eller ekonomiutskottets behandling, motion kan framställas, så länge Riksdagen är samlad, men att motion, som tillhör annat utskotts behandling, skall vara väckt inom tio dagar från riksdags öppnande, så vida icke motionen omedelbarligen föranledes af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse.

Grefve Hamilton hade i sin motion hemställt,

att § 44 riksdagsordningen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 44.

Utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevistat, och der två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst. Utskotten utse, hvart för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som nödig finnes.

Uti herr von Strokirchs motion hemställes slutligen,

att §§ 37, 44, 59 och 63 riksdagsordningen måtte erhålla af motionären föreslagen lydelse, afseende utbytande af de tillfälliga utskotten, hvilka för närvarande hvardera kammaren eger att inom sig tillsätta till det antal, kammaren finner nödigt, mot ett för båda kamrarna gemensamt utskott, bestående af trettiosex ledamöter, hvaraf halfva antalet från hvardera kammaren. Detta nya utskott skulle emellertid, likasom de nuvarande, icke tillsättas ovilkorligen vid början af hvarje riksdag, utan endast för den händelse i någondera kammaren frågor väcktes, som icke tillhörde de ständiga utskottens behandling, men vore af beskaffenhet, att utskotts yttrande deröfver erfordrades.

Utskottet hemställde i *punkten 1*,

att Riksdagen måtte, med anledning af herrar Byströms och Hammarlunds motioner i hvad de afse lagutskottets delning, antaga ett inom utskottet utarbetadt förslag till ändrad lydelse af §§ 53 och 87 regeringsformen samt § 37 mom. 1 och § 42 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling; enligt hvilket förslag en fördelning skulle ega rum af det nuvarande lagutskottet i två, för hvilka utskottet föreslagit namnen »Första lagutskottet» och »Andra lagutskottet», och hvilka skulle bestå hvardera af 16 ledamöter och emellan hvilka båda utskott ärendena skulle fördelas på sätt angäfvos i § 42 riksdagsordningen, hvilken skulle erhålla följande lydelse:

1. Första lagutskottet skall meddela utlåtande öfver de från kamrarna dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal- och kyrkolag. Utskottet skall och granska justitieombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

2. Andra lagutskottet tillkommer att bereda alla dit från kamrarne hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar om skatter, som ej äro bevillningar, om allmänna besvär, om grunderna för förvaltningen af kronans domäner samt om utfordrande af förnödenheter och tjänstbarheter för fyllande af krigsmagts behof, af värnpliktslagar jemte krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten, af kommunallagar samt af öfriga lagar och författningar, som af Konungen och Riksdagen samfäldt stiftas, och som icke tillhöra annat utskotts behandling.

Sedan herr talmannen anmält ifrågavarande utlåtande till behandling samt kammaren på hemställan af herr talmannen beslutat, att utlåtandet skulle punktvis föredragas, lät herr talman-
nen uppläsa utskottets ofvanberörda under *punkten 1* gjorda hemställan.

Dervid begärdes ordet af:

Herr Hammarlund, som yttrade: Herr talman! Jag behöfver väl icke säga, att jag icke känner mig vidare belåten med utskottets föreliggande utlåtande. Jag har begärt en fullständig omdaning af Riksdagens utskottsväsende och ansett, att vi i stället för den nuvarande brokiga blandningen af ständiga, särskilda och tillfälliga utskott borde få ett enda slags utskott och att sålunda alla ärenden skulle undergå en likartad utskottsbehandling. I följd häraf har jag föreslagit, att de ständiga utskottens antal borde fördubblas. Jag har vidare ansett, att ärendena borde fördelas mellan utskotten icke, såsom hittills varit fallet, med hänsyn till formella grunder, utan i stället med hänsyn till ärendenas reella innebörd. Slutligen, och detta är icke det minst viktiga, har jag ansett, att man, så vidt möjligt är, borde bereda flere ledamöter än nu eller helst *alla* Riksdagens ledamöter tillfälle att komma in i utskott, för att de derigenom skulle erhålla bättre tillfälle än nu att sätta sig in i riksdagsärendena.

Af allt detta har jag icke fått någonting. Jo, det är sant, konstitutionsutskottet har varit med om en delning af lagutskottet, men detta är också allt.

Upprigtigt sagdt, hade jag, när jag skref min motion, icke heller väntat något mera första gången ett så vidt omfattande förslag framlades. Saken är ju ny och behöfver mogna. Hvad jag i första rummet afsåg med min motion var att få till stånd en diskussion i denna, såsom mig synes, mycket betydelsefulla fråga. Det är efter min åsigt af stor vikt, att man här kommer till någon ändring, och jag vet, att det finnes många, som dela denna min åsigt. Deremot äro meningarna ganska delade om, *huru* denna

ändring skall ske, och under sådana omständigheter kan man ju näppeligen tänka sig, att man skulle kunna komma till något resultat förr, än de olika åsigtterna hunnit något samla sig. Nu är det ju ganska ledsamt, att denna min hufvudafsigst med motionen, nemligen att få till stånd en allmän debatt i denna viktiga fråga, svårligen kan uppfyllas, då utskottet så sent kommit in med detta ärende, nu i Riksdagens elfte timme, då ärendena tränga sig om hvarandra, så att Riksdagens ledamöter knappast hinna att läsa igenom alla de utskottsutlåtanden, som hopa sig på oss. Trots detta skall jag i alla fall be att få säga några ord med anledning af hvad utskottet här anfört.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

Jag har, som sagdt, förfäktat den principen, att alla ärenden böra undergå liknande utskottsbehandling, och jag har kommit till det resultat, att man bör fördela samtliga ärenden mellan ett visst antal ständiga utskott, som alla tillsättas vid riksdagens början.

Konstitutionsutskottet kan själf ej nog prisa fördelarne af dessa ständiga utskott. Till grund för deras organisation ligger — yttrar utskottet — »den princip, att vissa närbeslägtade ärenden, efter en fördelning, som är i grundlagen, gifven, hänvisas till vissa, på förhand bestämda utskott, hvilka hafva att behandla just sådana ärenden, inga andra. Derigenom vinnes, att likartade ärenden erhålla en likformig behandling, och det blir jemväl möjligt för kamrarne att vid de omedelbart efter riksdagens början skeende utskottsvalen i hvarje utskott insätta sådana krafter, som bäst kunna främja handläggningen af de ärenden, hvilka falla under detta utskotts beredning. Denna för vårt representationsskick karakteristiska princip har, enligt utskottets åsigt, verkat tillfredsställande och bör således icke rubbas, äfven om i öfrigt någon ändring i afseende på de ständiga utskotten funnes böra vidtagas». Efter ett dylikt ampert erkännande om, huru utmärkta de ständiga utskotten äro, skulle man tro, att utskottet velat vara med om, att de förmåner, som nu gälla för de ärenden, hvilka gå till de ständiga utskotten, också måtte tillgodokomma alla öfriga ärenden och att sålunda utskottet i detta afseende velat tillstyrka min motion; men nej. Det har utskottet ej funnit skäl till. Utskottet säger nemligen till en början, att det »icke funnit skäl föreligga att, vare sig i den ena eller den andra formen, tillstyrka de tillfälliga utskottens utbytande mot ett enda för båda kamrarne gemensamt». Detta har jag ej heller föreslagit. Tvärtom var min motion just föranledd deraf, att i Första Kammaren väckts motion derom, att alla ärenden, som nu gå till tillfälliga utskott, skulle gå till ett enda tillfälligt utskott, bestående af 32, säger 32, ledamöter. Det var med anledning af detta mycket märkvärdiga förslag, som jag kom fram med min motion.

Men, fortsätter utskottet: »äfven om i de tillfälliga utskottens ställe skulle sättas två ständiga utskott, behålla dock ofvan anförda skäl en god del af sin giltighet». Jag har icke heller föreslagit

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott. något dylikt, eller att i stället för de tillfälliga utskotten skulle blifva *två* ständiga utskott, utan jag har velat hafva en helt och hållet ny gruppering utaf samtliga utskotten och i sammanhang dermed en helt och hållet ny princip vid fördelning af ärendena mellan utskotten.

(Forts.)

När det nu gäller att remittera en motion, är, såsom herrarne veta, första frågan den: är det här någonting, som ligger inom Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftning eller icke. Ligger det inom Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftning, går ärendet till tillfälligt utskott; eljest i regeln till ständigt utskott. Detta leder, såsom jag påvisat i min motion, till mycket märkvärdiga inkonsekvenser, i det att likartade ärenden skickas än hit och än dit. Jag vill blott t. ex. erinra derom, att i år varit fråga om antagandet af en jagtlag och en jagtstadga. Om dessa blifva en verklighet, skall en motion om ändring i jagtlagen gå till lagutskottet, men om ändring i jagtstadgan deremot gå till tillfälligt utskott. Om här väckes en liten obetydlig motion om t. ex. ändring i den tid, för hvilken skolrådssuppleanterna skola väljas, skall en sådan motion hänskjutas till lagutskottet; men väckes en mycket ingripande motion derom, att t. ex. skolrådsledamot skulle åläggas att hvarje dag besöka skolorna, skall en dylik motion gå till tillfälligt utskott. En motion om ändring af bestämmelserna angående dörstummes eller blindes undervisning hänskjutes till lagutskottet, men en alldeles likartad motion om folkskoleväsendet eller de allmänna läroverken går till tillfälligt utskott. Det finnes i allt detta icke det allra minsta system, utan det är ett fullständigt kaos. Jag för min del kan åtminstone icke erkänna lämpligheten af de nuvarande indelningsgrunderna, och jag vill hafva en *reel* indelning med hänsyn till frågornas verkliga innebörd.

De frågor, som nu pläga remitteras till tillfälliga utskott, har jag tänkt mig i stället skulle gå till hvarken ett eller två utskott, utan i stället till *fyra* olika utskott.

Först och främst har jag ansett, att de motioner, som nu pläga gå till Andra Kammarens andra tillfälliga utskott, nemligen angående vin- och maltdryckslagstiftningen, borde behandlas af samma utskott, som handlägger frågor rörande bränvinslagstiftningen, d. v. s. till bevillningsutskottet. I sådant fall kunde det blifva ett visst sammanhang mellan lagstiftningen angående brännvin samt angående vin- och maltdrycker, hvilket jag tror skulle vara ganska lämpligt. Alla frågor rörande undervisningsväsendet har jag ock tänkt mig skola hänskjutas till ett och samma utskott, nemligen det utskott, som skulle hafva att handlägga frågor angående kommunalväsendet, och hvilket jag därför kallat kommunalutskottet. Dit skulle höra frågor angående såväl den större som den mindre kommunen, den andliga lika väl som den verldsliga.

I dessa tider tränga sig ju på oss allt flera och flera arbetare-spörsmål, och dessa äro af den omfattning och vikt, att för deras

behandling nog kan fordras ett aldeles särskildt utskott. Vid I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
 hvarje riksdag förekomma ju sådana frågor. Jag ber endast att få erinra derom, att vi i år hafva haft två genomgripande frågor af dylik beskaffenhet, nemligen angående olycksfallsersättningen och rörande minderårigas användande i fabriksarbete. I fall vi hade haft ett sådant utskott för dessa social-politiska frågor, skulle detta haft att behandla båda de kongl. propositionerna i de nyss nämnda frågorna äfvensom åtskilliga sociala spörsmål, som gått till tillfälligt utskott, t. ex. angående sjömäns pensionering, arbetsanvisning m. m.

Sedan man skilt bort alla de frågor, jag nu nämnt, till de utskott, hvartill de på grund af sin egen natur höra, återstå så få frågor, som gå till tillfälliga utskott, att de kunna behandlas af ett diverse-utskott, hvilket jag kallat ekonomiskt utskott, emedan detsamma väsentligen skulle hafva att behandla sådana ärenden, som ligga inom Konungens ekonomiska lagstiftning.

Men allt detta nödvändiggör att dela åtskilliga af de nuvarande utskotten, hvilka äro öfver höfvan betungade. Jag har alltså tänkt mig en delning af bevillningsutskottet, statsutskottet och lagutskottet, men jag har dervid uttryckligen förklarat, att den fördelning af ärendena mellan de olika utskotten, hvilken jag i frågasatt håller jag icke på, utan är det så, att de särskilda utskott, saken närmast rör, anse en annan fördelning bättre, har jag ingenting deremot.

Men det reformförslag, som jag nu framställt, har konstitutionsutskottet funnit allt för genomgripande. Det är uppenbarligen detta mitt förslag, som föranlett konstitutionsutskottet att säga, att »klok varsamhet lärer bjuda, att man förblifver vid det gamla, för så vidt icke med säkerhet kan påvisas, att en ombildning skulle medföra väsentliga fördelar». Men: »Evigt kan ej bli det gamla, hvad förmultnadt är skall ramlas». Och hvad som säkert ej kan bli evigt, är det nuvarande utskottsväsendet, äfven om, såsom konstitutionsutskottet påvisar, det kan härledas ända från 1600-talet. Under senare tider hafva kommit upp nya brännande frågor. Jag tror, att man får taga hänsyn till tidsförhållandena och rätta sig i någon mån efter dessa.

Det viktigaste skälet mot mitt förslag är tydligen det, som utskottet anför på sidan 24, d. v. s. att antalet ledamöter uti Första Kammaren icke skulle räcka till, ifall vi skulle få så många ständiga utskott, som jag föreslagit. Dock har jag uti min motion visat, huru det skulle vara möjligt att få det att gå ihop. Efter den anordning, jag föreslagit, skulle af Första Kammarens 150 ledamöter 129 och af Andra Kammarens 230 ledamöter 192 blifva upptagna af utskottsarbete antingen såsom utskottsledamöter eller såsom suppleanter i utskott. Men, säger utskottet, man måste taga i betraktande, att icke alla medlemmar af kamrarna äro valbara till utskottsledamöter, samt att det finnes andra, hvilka i olika värf mognade erfarenhet och långvariga riksdagsmannaverk-

(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

samhet göra dem till högt uppburna medlemmar i deras kammare, ehuru deras ålder och ett mångårigt och förtjenstfullt arbete i Riksdagen synas berättiga dem att, åtminstone i vanliga fall, icke betungas med alltför strängt utskottsarbete», hvadan man vid beräkningen af det antal utskottsplatser, som hvardera kammaren har att fylla, icke får sträcka sig alltför nära hela antalet medlemmar i kammaren.

Men förhållandet är väl ändå det, att den, som väljes till ledamot af Riksdagen, vare sig af Första eller af Andra Kammaren, dermed också måste underkasta sig det arbete, som Riksdagen kan komma att kräva af honom. Meningen är väl icke, att riksdagsmannaskapet blott skall tagas som en honnörspost. En reform i den af mig föreslagna rigtningen skulle måhända blifva en maning för vederbörande valkorporationer att vid valen verkligen tillse, att uti kamrarne insättas ledamöter, som i det hänseendet uppfylla de anspråk riksdagsordningen ställer på Riksdagens ledamöter.

Det är dessa allmänna synpunkter jag nu velat uttala med anledning af utskottets utlåtande. I fråga om de särskilda yrkanden, som utskottet här har gjort, skall jag be att få återkomma till dem, när de olika paragraferna blifvit föredragna. Jag vill dock redan nu tillkännagifva, att hvad utskottet föreslagit i moment 1, en delning af lagutskottet, kan jag icke hafva något särskildt emot, men med de principer jag har, kan jag icke vara med om utskottets förslag hvarken i 2:dra eller 3:dje punkterna. Jag ber emellertid att få återkomma dertill senare, då dessa hemställanden föredragits.

Härefter yttrade

Herr talmannen: Till hvad jag förut hemställt rörande föredragningsordningen ber jag för vinnande af nödig begränsning i diskussionen få ytterligare hemställa, att utskottets förslag måtte få behandlas särskildt i hvad det rör förändringar i riksdagsordningen och särskildt i hvad det rör förändringar i regeringsformen och att dervid de föreslagna förändringarna i riksdagsordningen först måtte komma under öfverläggning.

Hvad herr talmannen sålunda hemställt, bifölls af kammaren.

Herr talmannen lät häruppå uppläsa utskottets förslag till lydelse för §§ 37 och 42 riksdagsordningen, hvarefter ordet på begäran lemnades till

Herr Hammarlund, som yttrade: I nu föredragna paragrafer har konstitutionsutskottet ifrågasatt en delning af lagutskottet. Utan att nu ingå på den frågan, huruvida delningen skett på det mest lämpliga sättet, hvarom helt visst olika meningar kunna råda, är jag med utskottet fullt ense om behöfligheten af en dylik delning och kan endast beklaga, att utskottet ej utsträckt delningen

äfvén till åtskilliga af de öfriga utskotten. Trots att förslaget ej går så långt som jag önskat, kan jag emellertid vara med om att göra det hvilande, för att dermed gifva ett erkännande åt den tanken, att icke allt är väl bestäldt med afseende å utskottsväsendet, samt att förslaget utgör en inledning till reformer på detta område. Under denna förutsättning ber jag att få yrka bifall till de nu föredragna paragraferna. Skulle bättre uppslag gifvas till ett annat år, kan äfvén annan lydelse göras hvilande och 1903 års Riksdag få att välja.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! I utskottets betänkande läser jag, att det svenska utskottsväsendet har djupa historiska rötter och så är nog äfvén händelsen. Men jag har heller icke med min motion velat i någon väsentlig grad göra någon förändring i detta utskottsväsende, utan velat, att detsamma fortfarande skulle vara byggt på ungefär samma basis som nu.

Utskottet säger i detta betänkaude, att »med användningen af redan bepröfvade former, hvilka, efter att ursprungligen hafva vuxit fram ur riksdagsärendenas egen beskaffenhet, sedermera under en lång praxis erhållit närmare stadga och utbildning, och vid hvilkas begagnande Riksdagens medlemmar alltså vunnit allt mera vana och erfarenhet, äro obestriddligen beaktansvärda fördelar för- enade, och klok varsamhet lärer sålunda bjuda, att man förblifver vid det gamla, för så vidt icke med säkerhet kan påvisas, att en ombildning skulle medföra väsentliga fördelar».

Jag har också icke gjort något yrkande om så vidtgående förändringar, som den föregående talaren och motionären framställt. Särskildt rörande de tillfälliga utskottens arbete har jag så väl af riksdagsmän som äfvén utom Riksdagen, särskildt i pressen, hört endast idel goda vitsord. Jag vill dock icke bestrida, att herr Hammarlund i viss mån kan hafva rätt i sitt yrkande på dessa utskotts afskaffande och ersättande med ständiga, men jag har ansett mig icke nu böra förorda en dylik åtgärd, helst detta alltid förut ansetts vara ett önskningsmål förnämligast från Första Kammarens sida, mot hvilket Andra Kammarén hittills ställt sig afvisande. Emellertid må andra, som hafva mera erfarenhet än jag, tala härom, och jag gissar, att så nu också kommer att blifva fallet.

Jag har i min motion blott hållit mig till de ständiga utskotten och jag har velat, att dessa fortfarande skulle förnämligast hvila på samma basis som hittills. Jag har ansett, att det enklaste sättet att ordna denna angelägenhet vore att dela hvart och ett af de tre utskott, på hvilka den största och tyngsta arbetsbördan hvilat, i två utskott. Häremot har man nu anfört åtskilligt, hvaremot jag skall be att få göra några erinringar, men jag skall på samma gång söka att vara så kortfattad som möjligt, ehuru jag, trots det sena skedet af riksdagen, önskar att diskussionen måtte

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

blifva så genomgripande och omfattande, att man måtte få fram så många förslag och uppslag som möjligt i denna viktiga fråga. Skälet, hvarför en delning bör komma till stånd, är ju det, att ganska mycken arbetskraft icke tages i anspråk för det mera tongifvande och viktiga riksdagsarbetet, under det att andra ledamöter klaga öfver, att de hafva allt för mycket att göra. Detta sistnämnda har jag hört uttalas af flere bland utskottens ledamöter, fastän det kanske torde vara med dem som med så många andra, att, när de nu hafva magten, de icke vilja dela med sig deraf åt andra. Det torde nemligen förhålla sig med denna fråga ungefär som med rösträttsfrågan, i det att nemligen de, som nu hafva rösträtt, tycka, att det är bra stäldt som det är, och icke vilja, att äfven andra skola komma i åtnjutande deraf. På samma sätt menar jag, att det äfven kan vara med dem, som nu hafva säte i utskotten. Flere af dem synas tycka, att allt är bra som det är. Visserligen kunna de ibland hafva väl mycket att göra, men de anse i allt fall, att det är bra som det är. Jag tänker särskildt på vissa ledamöter, som i fjol, då denna fråga var före, i debatten uppträdde mycket tappert för, att en ändring borde ske, men hvilkas ifver nu, sedan de kommit in i utskott, betydligt gifvit sig. De tycka, kantänka, att nu, när *de* kommit in i utskott, är allt godt och väl.

Emellertid var det någon, som i fjol här yttrade, att han icke trodde, att det fans någon opinion för förändringen, men att, om en sådan funnes, han skulle gå med på densamma. Jag tror emellertid, att omröstningen i fjol rörande denna fråga visade, att densamma äfven här i kammaren har en ganska vidtgående opinion för sig, och tager jag någon hänsyn till meningen utom Riksdagen, tror jag, att äfven med afseende å denna samma påstående gäller. Jag skall be att få läsa upp några uttalanden, som gjorts utom Riksdagen i denna fråga. Sålunda heter det i en större daglig tidning, att, då, de ständiga utskotten enligt gällande bestämmelser och praxis icke kunna upptaga mer än omkring hundra ledamöter från hvardera kammaren, kommer ett stort antal riksdagsmän med nödvändighet att mer eller mindre fullständigt hänge sig åt ledig-gående, som föder mycket ondt, medan de anlitade få mer att göra än de hinna att göra ordentligt och ändå ej få tid att ens nöd-torftigt sätta sig in i de frågor, som de ej direkt ha att handlägga i sitt utskott.» I en annan ledande artikel i en härstädes utkommande aftontidning yttrar en författare, som är en rättslärdd man i Upsala: »Det är emellertid själfklart, att i samma mån, som ärendenas antal ökas, måste ock behovet af ökade arbetskrafter göra sig gällande. Den utskottsindelning, som 1809 och 1866 ansågs tillräcklig, kan därför mer än sannolikt vara alldeles otillräcklig 1900. Och ser man på förhållandena, sådana de faktiskt utvecklat sig, lär ej kunna bestridas, att det ock verkligen så är.»

Bland invändningar, som man gjort mot utskottens delning

är en redan bemött af den föregående talaren, herr Hammarlund, nemligen att man icke skulle hafva tillräckligt med manskap från Första Kammaren för att besätta utskottsplatserna, om utskotten skulle delas.

En annan sak, som står i sammanhang härmed, är den, att utskottet säger, att man icke får taga så mycken hänsyn till mängden af de personer, som inväljas, utan mera dertill, att man inväljer sådana personer, som kunna gagna utskottsarbetet inom Riksdagen. Detta är nog riktigt, om man blott också handlade så. Men om jag läser debatten från i fjol, framgår af denna tydligt och klart, att utskottens tillsättning i många fall endast är en magtfråga.

Vidare anför utskottet mot mig personligen, att, då jag sökt med en liten statistisk öfver de betänkanden, som afgifvits af olika utskott, bevisa, att somliga utskott göra mera än andra, jag kommit med vilseledande uppgifter. Utskottet erinrar, att en del af det arbete, som utföres af utskotten, icke synes i deras utlåtanden, och hänvisar i detta afseende särskildt till förhållandet med konstitutionsutskottet. Detta vill jag nu alls icke bestrida, ty jag vet, att särskildt detta utskott har mycket att göra. Men då utskottet anför detta på *det* sätt, att jag skulle hafva kommit med vilseledande uppgifter, så vill jag säga, att utskottet på sid. 29 anför precis samma bevis, då utskottet kommer till det resultat, att lagutskottet bör delas. Då säger utskottet nemligen: »I fråga om ärendenas beskaffenhet torde utskottet blott behöfva erinra om den alldeles säregna omsigt och noggrannhet, med hvilken allt lagstiftningsarbete bör bedrivas; undersöker man åter, huru många betänkanden lagutskottet haft att afgifva under hvar och en af de fem senaste riksdagarne, så finner man, att antalet år 1895 utgjorde 45, 1896 81, 1897 60, 1898 87 och 1899 65. Det torde icke heller vara något tvifvel, att denna arbetsbörda kommer att växa med åren: å ena sidan är det ju ett bekant förhållande, att ärenden, som förut ansetts höra under Konungens administrativa lagstiftning, allt mer dragas under Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning; å andra sidan framträda med en stigande samhällsutveckling alltjemt spörsmål, som påkalla nya lagar eller omarbetning af gamla.»

Här har utskottet ju begagnat precis samma bevisföring som jag förut, och då tycker jag, att den bevisföringen bör vara lika riktig, när jag begagnar den, som utskottet tycker, att den är, då utskottet använder densamma.

Utskottet har emellertid afstyrkt delning af statsutskottet och af bevillningsutskottet. Jag för min del håller före, att denna delning bort kunna ske och att det varit en bättre utgång för saken, om så skett. Jag ber att i detta sammanhang få uppläsa några rader särskildt rörande delningen af statsutskottet. De lyda:

»Ser man på den nuvarande indelningen af statsutskottet i

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

I fråga om andra bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

en inkomst-, två utgifts- och en riksgäldsafdelning, så torde ligga närmast till hands att för sig afsöndra inkomst- och riksgäldsafdelningarna till ett gemensamt finansutskott, dit alltså de delar af statsverkspropositionen, som afse inkomstberäkningen, de ständiga utgifterna och finansplanen, äfvensom alla frågor rörande riksgäldsverket och rörande granskning af finansförvaltningen kunde hänvisas. De båda utgiftsafdelningarna åter skulle i så fall bilda det nya statsutskottet, hvilket finge till uppgift att utreda statsverkets behof och behandla utgiftsstaterna under de särskilda hufvudtitlarne. Antalet ledamöter i hvartera af finans- och statsutskotten kunde med allt skäl och med hänsyn till ärendenas vikt bibehållas vid den nuvarande numerären för statsutskottet, eller 24 i hvartera.»

Jag har läst upp dessa rader, som äro hemtade ur en af stadens tidningar, och då de äro skrifna af en af Upsala statsrättslärde, har jag tyckt, att de kunde hafva den betydelsen, att det icke vore olämpligt att anföra dem vid detta tillfälle.

Hvad nu särskildt angår det som jag till sist vill beröra, eller lagutskottets delning, så får jag ju från min synpunkt erkänna, att konstitutionsutskottet dervidlag verkligen velat göra något. Visserligen har utskottet förordat blott en tredjedel af hvad jag i min motion påpekat, men en tredjedel är dock något, och jag har sålunda att vara tacksam för utskottets välvilja att tillstyrka åtminstone delning af lagutskottet. Jag förstår nog, att många komma att opponera sig deremot, kanske icke så mycket mot sjelfva delningen som fastmera mot förslaget angående ärendenas särskiljande mellan de båda lagutskotten. Jag har derutinnan ej vågat komma fram med något förslag. Jag har funnit denna sak vara svår, och så har jag hört, att äfven andra anse. Konstitutionsutskottet har nu velat gifva en lösning, och en af Första Kammarens statsrättslärde utskottsmedlemmar har förklarat sig tro, att denna lösning är gagnelig. Jag har ingenting att invända deremot, utan tror, att detta förslag är lika godt som något annat. Jag skall sålunda ej lägga något hinder i vägen för detta förslag, under förhoppning att man sedan skall kunna fortskrida på reformernas väg i den mån man finner det lämpligt och möjligt.

Jag skall därför yrka, att första punkten af detta konstitutionsutskottets utlåtande måtte af kammaren bifallas.

Herr *Hammarström* instämde häruti.

Herr Hedin i Stockholm: Herr talman! Om jemte den majoritet i konstitutionsutskottet, som framlagt förslag till ändring af 42 paragrafen riksdagsordningen, äfven skulle finnas att större antal af kammarens ledamöter, som varit i tillfälle att redan fixera sin öfvertygelse till förmån för detta förslag, så anhåller jag, att det icke må anses närgånget, om jag på

mina och till äfventyrs några andras vägnar, hvilka icke hafva hunnit att studera frågan med det resultatet, skulle våga vädja till dem, att de förunnade åt oss andra ett uppskof för att ytterligare få betänka oss på hela frågan om utskottens reformerande; detta genom att afslå det nu föreliggande förslaget, något som icke synes mig böra från deras sida möta några större betänkligheter, då deraf icke behöfver följa något uppskof med sjelfva reformen, eftersom vi befinna oss inom riksdagsperiodens första riksdag. Derpå kan således, så vidt jag förstår, ingen någonting förlora, och säkert är, att åtskilliga skulle vara tack-samma för att det medgäfvos dem.

Tills vidare har jag för min del ingen annan utväg än att anhålla, att kammaren måtte afslå den föreslagna ändringen i 42 paragrafen riksdagsordningen, för hvilken jag hyser den allra största fruktan. Jag antager, att en delning af lagutskottet uti tvenne nya utskott kan hafva mycket goda grunder för sig, men om det komme att delas på det sätt, som här är föreslaget, så förutser jag, att den dag kan varda kommande, då man skall få anledning att ångra den bifallsröst man egnat åt detta förslag. Här heter det, att till det andra lagutskottets behandling skulle höra, bland annat, »frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar om skatter, som ej äro bevillningar» et cetera. Jag skall hålla mig uteslutande till den bestämmelsen. Hvilka skatter äro icke bevillningar? Jag antager, att många skola vara färdiga att svara: bevillningar äro de, som uppräknas under den benämningen i regeringsformen, och icke andra. Men det är ett felaktigt svar. Det finnes *andra* skatter, som också hafva konstitutionel karakter af bevillningar. Och det kan varda en stor fråga vid de säkerligen efter hand förestående reformerna utaf vårt beskattningsväsen, om icke andra skatter skola få samma karakter, dels på det sätt att vid förändring utaf nuvarande ordinarie skatter man åt dem gifver bevillnings karakter, hvilket fullkomligt faller under Riksdagens kompetens, dels ock så, att man gifver bevillnings karakter åt till äfventyrs blifvande nya skatter, som skola träda i stället för gamla eller eljest behöfvas för att komplettera skattesystemet. Då är frågan vid sådana förändringar i vårt skatteväsen, om man alltid kommer att iakttaga nödig försigtighet, så att man uttryckligen och på ett bindande sätt förlämnar åt den nya skatten den karakter, som Riksdagen vill att den skall hafva utaf vare sig ordinarie eller bevillnings natur. Skulle man försumma något i detta afseende, icke, i öfverensstämmelse med den rättighet, som obetvifladt och oomtvistadt tillkommer Riksdagen i detta hänseende, gifva en ny skatt eller en omdanad redan befintlig skatt, som räknas till de ordinarie, karakter af bevillning, skall det utan tveifel mycket lätt inträffa, att man skall från de håll, der man ej är angelägen om att utvidga Riksdagens rättigheter och der man ofta visat sig mycket litet angelägen att ens behålla Riks-

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

dagens rättigheter oförkränkta sådana de äro inom sina nuvarande gränser, — man skall från dessa håll lätt komma derhän, att uppställa såsom ett axiom och en trosartikel om den eller den skatten, att det är en påtaglig sak, att den skatten är af ordinarie natur. För det första — skall man säga — finnes den icke uppräknad under bevillningsrubriken i regeringsformen, och för det andra har Riksdagen ej vid åtagandet af denna nya skatt eller omformerandet af denna gamla skatt uttryckligen och tydligen gifvit tillkänna sin mening om den konstitutionella karakter, som denna nya skatt skulle hafva eller denna omdanade gamla hädanefter skulle få. Och då skall man i denna paragraf finna en ytterligare anledning, ett ytterligare stöd för denna åsigt. Man skall säga: Det är så mycket klarare, som det ej kan vara något tvifvel om, att de antagna bestämmelserna om den eller den skatten icke komma att gå till bevillningsutskottet, ty det finnes föreskrifvet, hvilka skatter skola gå dit, utan till det så kallade andra lagutskottet, hvaraf tydligen följer, att bestämmelsen om denna skatt är en lag i alldeles samma mening som andra lagar, endast med den skilnad, att vid stiftande af densamma högsta domstolens utlåtande icke behöfver inforas; det är alldeles påtagligt — Kongl. Maj:t har öfver denna skatt alldeles samma magt som Riksdagen. — Det är en sådan åsigt, som skall få stöd i det behandlingssätt, som här är föreslaget för, som det heter, »frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar om skatter, som ej äro bevillningar».

Detta har, det må jag erkänna, i hög grad skrämt mig. Jag har för min del alldeles icke något att invända mot hufvudtanken, en delning af lagutskottet, — jag föreställer mig dock, att en delning af statsutskottet vore minst lika vigtig, och hvad angår det som nyss antyddes om en magtfråga, så förmodar jag, att de, som hafva magten inom kammaren, skulle vara i tillfälle att behålla den lika bra i ett uti två nya deladt utskott som i det nuvarande, så att från den synpunkten intet hinder borde möta, — jag har, säger jag, ingenting mot förslaget att dela lagutskottet, ehuru jag håller före, att det är minst lika viktigt att dela statsutskottet, men jag anhåller: låtom oss öfvertänka denna fråga något närmare, ty det kan dock hända, att konsekvenserna af detta mycket litet, synes det mig, granskade och öfvervägda förslag kunna blifva sådana, att vi få mera tillfälle att beklaga denna reform såsom en reform bakåt, än glädja oss åt den såsom en lättnad i det nuvarande riksdagsarbetet. Någon skada kan omöjligen ske genom att denna betänketid beviljas oss. Och om frågan tages under förnyadt öfvervägande vid nästa riksdag, håller jag före att ett mera tillfredsställande resultat skulle vinnas.

För närvarande anhåller jag, som sagdt, att kammaren af ömhet om bevarandet utaf Riksdagens beskattningsmagt måtte afslå utskottets förslag till ändring utaf 42 § riksdagsordningen.

Herr Sandquist: Herr talman! Jag har begärt ordet för att I fråga om ända fästa mig något vid ett af de motiv herr Byström anförte till stöd för sin motion. *drade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.*

Å sidan 10 i konstitutionstutskottets utlåtande återgifves det samma sålunda: »Å ena sidan vore det ett jemförelsevis ringa antal af Riksdagens ledamöter, som hedrades med eller ålades ordinarie ledamotskap i de ständiga utskotten, och å andra sidan vore det ett rätt stort antal kammarledamöter, som till väsentlig del utestängdes från att något vidare uträtta i riksdagsarbetet. Under det de förra, åtminstone ej få bland dem, klagade öfver ett allt för efterhängset och ihärdigt riksdagsarbete, ginge de senare *nåstan sysslolösa.*»* Jag anser, att den ärade motionären har haft rik tillgång på långt värdigare skäl för sitt reformyrkande än detta. Jag håller före, att det rent af är ett ovärdigt skäl. Jag hörde det anföras i fjol och lät det då passera oanmärkt, och jag hörde icke heller någon annan ledamot af kammaren genmäla något deremot. Enligt mitt förmenande har hvarje nykommen representant i Riksdagen ett stort och tungt arbete sig förelagdt, för så vidt han vill sätta sig in i riksdagsfrågorna, så att han går till voteringen med en viss öfvertygelse och så att han vet hvad han gör. Om man åter tager saken så legert, att man följer, jag må säga, i släptåg med ett visst sällskap af den ena eller andra fraktionen, då behöfver man visst icke något sjelfstudium. Men skall man genomgå hanglingarna så ordentligt, att man vid hvarje utskottsbetänkande har sitt minus eller plus tecknadt i fråga om hvad man skall göra i voteringen, då har man ett drygt och ansvarsfullt arbete. Jag är därför öfvertygad, att, äfven då man så står utanför utskotten, man icke har mindre arbete för det, utan snarare mer, ty man känner sig isolerad från dem, som arbeta mera i tät sammanslutning inom utskotten. Och denna känsla af ensamhet vållar, att man känner sig förpligtad att, om möjligt, noggrannare än eljest sätta sig in i frågorna. Jag ber således på det allvarligaste att få tillbakavisa det skäl, som här anförts, att man hade anledning att gå och slå dank, ja, kanske rent af komma i nivå med den mera vuxna ligapojksafdelningen. Jag valde, mina herrar, med flit detta uttryck, ty hvad herr Byström nyss anförde ur en tidning tenderade ingalunda litet åt det hållet. Får nu tidningspressen ännu mera skäl att framhålla sådant, så skall följden snart blifva den, att man landet rundt, med afseende på det stora antal riksdagsmän, som icke kan få någon plats inom något utskott — emedan det icke finnes plats för alla —, huru ärligt de än må arbeta, skall fälla det omdömet: alla dessa, som icke hafva ledamotskap i något utskott, uträtta ingenting; hvad hafva de egentligen i riksdagen att göra. Jag hemställer till herrarne, om det kan blifva så tacksamt att arbeta under sådana förhållanden. Kanske

(Forts.)

* Kursiveringen gjord af mig.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

icke heller herr Byström ville vara ledamot af Riksdagen och arbeta under sådana förhållan. Jag har med det eftertryck jag kunnat framhållit detta för att visa, huru högst olämpligt, ja, rent af ovärdigt det anförda motivet är, och jag säger därför ännu en gång, att hvarje pligttrogen riksdagsman har fullt upp att göra. För öfrigt har ju äfven den, som icke har arbete inom utskott, den grunlagsenliga rättigheten att motionera. Och den rättigheten har herr Byström också flitigt begagnat sig af. Jag hemställer, om icke detta är ett arbete för herr Byström. Och när han så kommer till kammaren, arbetar han ju också der. Jag hemställer, om icke detta är *riksdagsarbete*. Jo, det är så, och ju mera kraft och energi han vill lägga ned der, desto mer arbete får han att göra. Det är alltså ingen fara, att herr Byström behöfver gå och »slå dank», ty han kan hafva fullt upp med arbete.

Äntligen skall jag bereda herrarne ännu ett litet tillfälle att få skratta. Det arbete, som måste försiggå i fråga om de grundliga afbasningar, som man egnar utskottsbetänkandena, må icke heller förglömmas. Det måste samlas ris, då man skall göra en afbasning. Och förutsätta icke de afbasningar, som här skett, mången gång med utomordentlig skicklighet, ett ganska omfattande arbete, både med hänsyn till rissamlandet och sjelfva afbasningen. Och detta arbete sker här i kammaren; det är således ett *riksdagsarbete*. Kan man då säga, att man är utan arbete, herr Byström? Nej, nog fins arbete, det är alldeles säkert; och icke heller äro sådana afbasningar utan betydelse för Riksdagens förhandlingar. Ty blir icke följden af ett sådant grundligt afbasande ofta den, att ett utskotts betänkande går tillbaka till utskottet igen? Och äfven om det icke så sker, kan man vara öfvertygad om, att hvad som sagts icke gått förloradt, utan kommit utskottsledamöterna till del. Jag har med flit framhållit detta, på sätt nu har skett, då jag var öfvertygad om, att herrarne skulle få muntert skratta deråt; men på samma gång är jag viss om att det är *sant* hvad jag sagt.

Slutligen — för att gå från det roliga framställningssättet till det allvarliga, såsom en ledamot här om dagen sade — vill jag framhålla, sedan jag grundligt tillbakavisat herr Byströms dåliga motiv, att jag gerna medgifver, att han anført goda motiv för sitt förslag, och att jag därför önskar all framgång åt detsamma. Jag vill eftertryckligt gifva till känna, att jag är reformvänligt stämd mot de sträfvanden, som göra sig gällande i den ärade motionärens framställning. Mitt uppträdande har alltså ingalunda afsett att motverka motionärens reformyrkanden, utan jag begärde ordet för att så grundligt jag kunnat slå i hjel det af motionären anförda lätjemotivet, *sysslolöshetsmotivet*, som jag ansåg icke vara värdigt att stå såsom motiv för en så *lofvärd* sträfvande som en förändring i den rigtning, motionären äsyftat.

Herr Boëthius: Såsom ledamot af ett utskott, som vid denna riksdag blifvit mera hårdhänt behandladt än något annat, måste jag naturligtvis vara belåten med, att också en motionär kan råka ut för en afbasning. Det är dock icke för att säga detta jag begärt ordet, utan för att yttra något med afseende på de motiv, som ledd utskottet vid framläggandet af detta betänkande.

Herr Hammarlund var missnöjd med, att vi icke fäst mera afseende vid den fullständiga omdaning af vårt utskottsväsen, som han föreslagit. Men jag tror; att ett tillräckligt försvar för konstitutionsutskottet i det hänseendet ligger i det, som han själf anförde, att nemligen åsigtorna om den saken äro så delade, att någon enhet knappast torde kunna vinnas. Tro herrarne verkligen, att det skulle varit lämpligt, om vi nu kommit och föreslagit en så fullständig ombildning af vårt utskottsväsen? För min del har jag ett alldeles speciellt skäl, hvarför jag icke velat vara med derom. Det är, att om man det skulle gjort, skulle man nödgats föreslå en fullständig tillintetgörelse af de *tillfälliga* utskotten. Då emellertid frågan härom icke berör den nu föredragna punkten, skall jag icke närmare inlåta mig på den saken, men vill blott förklara, att jag anser, att dessa tillfälliga utskott hafva en mycket viktig plats att fylla i vårt riksdagslif såsom verkliga utredningskomitéer, i hvilka riksdagsmännen själfva få nedlägga ett synnerligen betydande arbete. Detta har för mig varit ett skäl och det ett reelt skäl, icke blott ett mera allmänt, att motsätta mig herr Hammarlunds organisationsförslag.

För öfrigt sade herr Hammarlund, att det förnämsta skäl vi anfört vore, att åtskilliga ledamöter på grund af ålder och mångårigt och förtjenstfullt arbete i riksdagen borde befrias från utskottsarbete. Nej, vi hafva ock ett *annat* skäl, som sammanhänger med hvad den siste talaren nyss här yttrade. Jag vill gifva honom rätt uti, att det är alldeles olämpligt att säga, att de, som icke sitta i utskott, icke hafva någon uppgift att fylla. De hafva en mycket stor uppgift, och det är antydt i konstitutionsutskottets betänkande sid. 25, der det heter: »Enligt utskottets åsigt hafva äfven dessa representanter en långt ifrån betydelselös uppgift i riksdagsarbetet, i det att de, just på grund af sin frihet från utskottstjenstgöring, blifva satta i tillfälle att *mera allsidigt följa riksdagens verksamhet i dess helhet*, äfvensom att vid behof efter eget val göra *viktigare specialfrågor* till föremål för närmare undersökningar» etc. De, som arbeta uti utskott, veta väl af egen erfarenhet, att arbetet der kan vara så betungande, att det icke är möjligt att så ingående sätta sig in i de öfriga frågorna, som önskligt kunde vara; och då är det verkligen godt, att det finnes en del af Riksdagens medlemmar, som kan utöfva denna mera mångsidiga verksamhet.

Herr Byström var mycket missnöjd med, att konstitutionsutskottet begagnat samma motivering som han med afseende på

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

lagutskottets delning. Jag förstår verkligen icke, hvarför han kunde vara missnöjd dermed. Vi hafva ju gifvit honom rätt med afseende på lagutskottet. Då är det klart, att vår motivering måste rätt mycket sammanfalla med hans.

Deremot hafva vi icke kunnat vara med om att dela alla tre ifrågavarande utskott. Jag vill först yttra något om hvarför vi icke kunnat dela statsutskottet. Det är därför att konstitutionsutskottets medlemmar under samtal med statsutskottets medlemmar fått klart för sig, att det är rent af olämpligt att dela de ärenden, som angå statsregleringen, emedan de måste behandlas i sitt sammanhang; och om man då tager bort de öfriga ärendena från statsutskottet, äro de så få, att ett ständigt utskott icke skulle hafva tillräckligt arbete dermed. Emellertid fans det i utskottet en del, som ville, att man skulle försöka äfven med statsutskottet, men det förslaget föll i voteringen. Man bestämde sig då för att söka dela endast lagutskottet. Då framkom detta förslag, hvilket i någon mån äfven tillgodoser behofvet af att lätta statsutskottets arbetsbörda. Ty enligt detta förslag hafva åtskilliga ärenden, hvilka nu höra till statsutskottets handläggning, men icke stå i sammanhang med statsregleringen, öfverflyttats till det nya »andra lagutskottet». För att kunna möjliggöra detta är det som vi måst göra en specificering och uppräknat hvad till detta andra lagutskott skulle höra, nemligen »frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar om skatter, som ej äro bevillningar, om allmänna besvär, om grunderna för förvaltningen af kronans domäner samt om utfordrande af förnödenheter och tjänstbarheter för fyllande af krigsmagtens behof, af värnpligtslagar» etc.

Nu har emellertid herr Hedin framställt betänkligheter här emot och sagt, att Riksdagens magt öfver bevillningarna skulle kunna sättas i fara derigenom, att till »andra lagutskottet» skulle öfverflyttas frågor om »förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar om skatter, som ej äro bevillningar». Något sådant har åtminstone icke varit konstitutionsutskottets mening, och för öfrigt har denna punkt i utskottsbetänkandet i närvarande stund icke så stor betydelse, ty de skattelagar, som ännu finnas kvar, äro ju ganska få, såsom författningarna angående mantalspengarne. Dock kan man ju tänka sig, att Riksdagen en gång skulle komma att vilja hafva en ny skattelag, och för ett sådant fall syntes det oss lämpligt, att en dylik fråga ginge till detta »andra lagutskottet». Då kunde det emellertid — sade herr Hedin — hända, att Riksdagen icke såg upp så noga, utan att skatter, som egentligen äro bevillningar, på detta sätt blefve rubricerade såsom lagar och således icke skulle kunna ändras af Riksdagen ensam. För min del kan jag icke föreställa mig någon sådan fara. Jag tror snarare, att genom det ifrågavarande stadgandet erhålles ett korrektiv deremot, ty deri ligger liksom en uppmaning till Riksdagen att se

upp, när det är fråga om nya skatter, att tänka sig riktigt noga för och bestämma, huruvida medlen skola utgå såsom beviljning eller i följd af en skattelag.

Emellertid undrar jag icke alls på, att man med afseende å en så vigtig fråga som denna kan vilja betänka sig. Min egen ställning till denna fråga om utskottens delning angaf jag vid fjolårets riksdag så, att jag icke var emot saken, men att jag ansåg det vara omöjligt för konstitutionsutskottet att då göra något dertill, emedan frågan så sent inkom till utskottet. I år har den kommit tidigare in och vi ha därför försökt oss på en lösning af frågan. Men jag för min del — och jag föreställer mig konstitutionsutskottet äfven i öfrigt — kommer att taga saken ganska lugnt, om förslaget icke går igenom; vi ha endast velat lägga fram det för Riksdagen såsom innebärande en möjlighet till frågans lösning. Vill nu Riksdagen ytterligare betänka sig på saken, så finner jag, som sagdt, detta ganska naturligt, i synnerhet då, såsom herr Hedin också anfört, något dröjsmål med sakens slutliga ordnande icke derigenom uppkommer.

Då jag emellertid icke delar den betänklighet, som denne talare hyser i afseende på punkten angående skattelagarne, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ernst Carlson: Herr grefve och talman, mina herrar! Hvad de ärade motionärerna i denna fråga beträffar, anser jag att de äro all heder värda och ingalunda gjort sig förtjenta af något slags »afbasning», då de vågat sig på det ganska mödosamma värfvet att taga upp frågan om en utskottsreform till behandling. Det är visserligen sant att, såsom den näst siste talaren särdeles drastiskt skildrade, sysslöshetsskålet härvid icke lämpligen bör betonas. Men till detta skäl ha också motionärerna refererat mera i förbigående, och det väsentliga skälet för deras framställning har varit, att de nuvarande förhållandena med afseende å riksdagsärendenas utredning äro otillfredsställande, och att man för den skull bör söka få saken ändrad derhän, att utskottsinrättningen ger det bästa möjliga resultat. Detta är för visso den synpunkt, som här bör vara den ledande, och som, enligt hvad jag tyckt mig finna, också varit hufvudmotivet såväl för motionärerna som för utskottet.

Ty, mina herrar, det måste rättvisligen erkännas, att konstitutionsutskottet, som på senare tider vunnit en viss ryktbarhet för sina betänkanden, i den nu föreliggande frågan visat god vilja att åstadkomma någonting. Att utskottet der vid lag icke kunnat gå motionärerna längre än som skett till mötes i fråga om deras önskingar med afseende på de ständiga utskottens delning och de tillfälliga utskottens förändring, det är väl icke mycket att undra öfver, då man erinrar sig den hållning, som utskottet i följd i denna fråga intog. Då sade utskottet nemligen ett bleklagdt nej

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott. till hvarje ändring i de bestående förhållandena under högtidlig förklaring, att vårt representationsskick »numera nått den utveckling och stadga, att skäligen anledning till förändring i utskottens sammansättning eller verksamhetsområden ej syntas vara för handen.» Således en non-possumus-förklaring i all sin glans!

(Forts.)

Att åter utskottet, sedan det förra året afgifvit en så kategorisk förkastelsedom öfver alla dylika reformförslag, i år kommit på andra tankar och visat en i viss mån reformvänlig hållning, har nog kostat åtskillig själföfvervinnelse, hvilken är all ära värd och väl bör betraktas såsom en följd af den kritik och de bestämda uttalanden om behöfligheten af en utskottsreform, som i följd förekommor här i kammaren, då denna fråga var före. Skada emellertid att, då utskottet icke ansett sig kunna biträda motionärernas förslag, födslovåndan för utskottet att åstadkomma ett eget sådant blifvit af så långvarig beskaffenhet, att vi först i riksdagens elfte timme fått utskottets förslag in på kammarens bord. Förslagets behandling måste därför blifva ganska knapphändig, och någon återremiss är ej att tänka på.

Under sådana förhållanden måste man betrakta frågan om stats- och bevillningsutskottens delning, hvilken af konstitutionsutskottet afstyrkts, såsom för i år fallen och här blott fästa sig vid den af utskottet tillstyrkta delningen af lagutskottet. I detta afseende finner jag, att utskottet uppställt en i hufvudsak riktig delningsprincip, liksom ock att driftiga skäl anförts för att en sådan delning bör ega rum. Deremot anser jag icke, att utskottet varit rätt lyckligt, då det skolat formulera sitt förslag till ärendenas fördelning mellan de begge lagutskotten. I likhet med hvad som redan yttrats af en ärad talare på stockholmsbanken tror jag nemligen, att det nu föreslagna mom. 2 af § 42 i riksdagsordningen både till innehåll och form är något betänkligt.

I afseende å sakens realitet delar jag de farhågor, som nämnde talare gaf uttryck åt, nemligen att detta moment med den af utskottet föreslagna lydelsen kan gifva anledning till missuppfattning med afseende å vissa frågors bevillningsnatur. Och i motsats till den siste ärade talaren tror jag ingalunda, att det här vid lag ligger något korrektiv mot missbruk i att uppräknat åtskilliga frågor af tvifvelaktig beskaffenhet och sätta in denna uppräknade i momentet.

Äfven i formelt afseende anser jag ifrågavarande stadgande vara otillfredsställande. Mom. 2 af § 42 uppräknar nemligen en hel del enskilda fall; der talas om »lagar och författningar om skatter, som ej äro bevillningar, om allmänna besvär, om grunderna för förvaltningen af kronans domäner samt om utfordrande af förnödenheter och tjänstbarheter för fyllande af krigsmagtens behof, af värnpligtslagar jemte krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten, af kommunallagar samt af öfriga lagar och författningar, som af

Konungen och Riksdagen samfäldt stiftas, och som icke tillhöra annat utskotts behandling». Jag finner denna formulering vara alldeles för långsläpig och oklar samt mera påminnande om dålig kurialstil än om god grundlagsstil.

Det torde också, om tid för återremiss funnits, icke ha varit särdeles svårt för utskottet att utfinna en annan och lämpligare formulering. Utgår man från den föreslagna lydelsen af § 42, mom. 1, angående första lagutskottets befogenhet, så kunde man t. ex. i mom. 2 helt enkelt begränsa andra lagutskottets verksamhetssfer sålunda: »lagar och författningar, som af Konung och Riksdag gemensamt stiftas och som icke tillhöra annat ständigt utskotts handläggning». Jag vet väl, att emot en sådan lydelse af momentet kan göras den invändningen, att i sådant fall skulle statsutskottet måhända genom traditionens magt komma att behålla åtskilliga af de frågor, som af gammalt tillhöra detta utskotts handläggning och nu ifrågasättas till öfverflyttning. Men jag har den goda tanken om statsutskottet, att det skall vara lojalt nog att, derest ett dylikt grundlagsbud komme till stånd, ställa sig detsamma till efterrättelse, utan att man för den skull behöfde i riksdagsordningen uppräknat titlarne på alla ärenden, som skulle tillhöra det nya lagutskottet. Måhända skulle till och med statsutskottet i ett sådant stadgande se en välkommen utväg att få sin en allt för stora arbetsbörda något lättad.

Alltså, vare sig jag ser saken från den ena eller den andra synpunkten, kan jag icke finna annat, än att konstitutionsutskottets förslag till formulering af § 42 i riksdagsordningen är mindre tillfredsställande. Äfven om man principiellt är för en delning af lagutskottet, tror jag därför att det är klokast att vänta med denna reform till ett annat år för att få en mera antaglig formulering. Och då vi ha god tid att kunna få en sådan till stånd redan under loppet af innevarande treårs-period, finner jag ingen tvekan böra råda om huru man här bör gå till väga.

Jag skall således, herr talman, tillåta mig att instämma i herr Hedins yrkande om afslag å den nu föredragna punkten af konstitutionsutskottets betänkande.

Friherre Barnekow: Några egentliga anmärkningar mot utskottets förslag hafva icke blifvit gjorda utom af herr Hedin, som hyste vissa betänkligheter mot förslaget, därför att man efter hans mening, om detsamma antoges, skulle komma att förblanda bevillningar med lagar och författningar om skatter. Jag vill dock fästa uppmärksamheten uppå, att man redan nu kan göra detta. Äfven nu kan det bli fråga om, hvad som är bevillning och hvad som är skatt. Denna invändning kan jag således icke gilla. Men deremot kan jag väl förstå, att herr Hedin och många med honom äro betänksamma att antaga detta förslag, och jag instämmer i hans yttrande, att, då vi nu hafva den första riksdagen i perioden,

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

hafva vi god tid på oss att tänka öfver saken till någon af de båda följande riksdagarne.

Den siste talaren var den ende, som klandrade utskottet, och jag vet sannerligen icke, hvad utskottet skulle hemställa, för att icke *han* skulle opponera sig. Detta påminner mig nästan om en händelse, som för en del år sedan inträffade i ett utskott, då en af ledamöterna förklarade: »Hvad än herrarne besluta, så kommer jag att reservera mig deremot.» På samma sätt tyckes det vara med herr Carlson, ty hvad utskottet än har föreslagit, har han alltid opponerat sig deremot, så att dervid börjar jag snart icke att fästa mig.

Hvad åter beträffar frågan om att yrka bifall till detta betänkande, så skall jag göra det, då jag varit med om att sätta upp detsamma, men jag kan äfven mycket lätt förstå den ställning, som herr Hedin intagit, att frågan gerna kan uppskjutas.

Herr Ernst Carlson: Endast ett par ord, för att rätta ett litet misstag, som begicks af konstitutionsutskottets vice ordförande, då han nyss påstod, att jag *alltid* opponerat mig mot konstitutionsutskottets förslag. Af utskottets denna riksdag afgifna nio betänkanden har jag emellertid motsatt mig endast fyra, och vid ett betänkande öfver en af mig väckt motion, som konstitutionsutskottet tillstyrkt med en ändring i formen, har jag icke med ett ord opponerat mig.

För öfrigt hemställer jag till herrarne, om det ej i år varit ovanligt frestande att kritisera konstitutionsutskottets betänkanden. Och jag vill tillägga, att jag, äfven med risk att ådraga mig utskottsledamöternas misshag, nog också framdeles lär komma att begagna mig af min riksdagsmannarätt att, så ofta jag finner utskottets utlåtanden mindre tillfredsställande, oförbehållsamt derom uttala min mening.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om afslag å konstitutionsutskottets betänkande i den nu föredragna punkten.

Friherre Barnekow: Ja, det fattas bara, att den ärade talaren uppträdt och opponerat sig mot sin egen motion, därför att den blifvit enhälligt tillstyrkt af konstitutionsutskottet. Då hade det varit alldeles fullkomligt.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Jag skall med anledning af professor Boëthii framställning be att få säga, att jag icke klandrat utskottet därför, att det använt samma bevisföring som jag rörande utskottsbetänkandenas mängd och arbetet inom utskotten, utan jag har blott menat det, att, om denna statistik kan vara giltig för utskottet, borde den väl också kunna anses giltig, då *jag* framställer den. Det var således icke någon an-

märkning deremot, att utskottet användt mina motiv, då det tillstyrkt en delning af lagutskottet.

Vidare får jag säga, att det icke heller är precis riktigt, då det påståtts, att jag skulle hafva sagt, att de, som icke sitta i utskott, icke skulle ha någon uppgift att fylla. Detta är icke min framställning eller min mening, utan det är något, som någon annan sagt.

Hvad slutligen beträffar den frågan, hvilka ärenden skola öfverlemnas åt hvar och ett af de olika utskotten, har jag alltid funnit den frågan mest svårlöst, och tyckte, att det i alla fall var en framgång för saken, när konstitutionsutskottet likväl försökt sig på att lösa den, och jag kan därför förena mig med vice ordföranden i konstitutionsutskottet deruti, att det egentligen icke är så farliga anmärkningar, som blifvit framställda mot konstitutionsutskottet, utan att detta fastmer kan kräfva erkännande för att det, åtminstone i ett fall, sökt vinna en lösning af frågan.

Herr Waldenström: Den här föreliggande frågan tager sig vida enklare ut, när man betraktar henne utifrån på litet afstånd, än när man kommer till att verkligen försöka lösa den. Jag kan alltså för min enskilda del säga, att jag icke har varit riktigt tillfredsställd — och jag tror icke heller, att många af medlemmarne i konstitutionsutskottet varit det — med det förslag, till hvilket utskottet kommit.

Frågan är af den innebörd och af den stora vikt, och den fordrar ett så pass omsorgsfullt arbete för att kunna på ett tillfredsställande sätt lösas, att jag för min del anser det vara klokast, om Riksdagen för denna gång låter hela saken förfalla för att en annan gång komma igen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talman-
nen framställda propositioner blefvo ifrågavarande paragrafer afslagna.

Härefter lät herr talmannen uppläsa utskottets förslag till lydelse af §§ 53 och 87 *regeringsformen*.

Ordet begärdes deruppå af

Friherre Barnekow, som anförde: Herr talman! Det är på grund af de föregående besluten alldeles klart, att inga förändringar böra göras i dessa paragrafer, och jag anhåller därför om afslag å konstitutionsutskottets förslag beträffande desamma.

Vidare anfördes ej. Paragraferna afslogos.

Utskottets i punkten gjorda hemställan afslogs jemväl.

Under *punkten 2* hemställde utskottet, att Riksdagen måtte, med anledning af herrar von Strokirchs och Hammarlunds motioner

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

i hvad de afse förändrade bestämmelser angående de tillfälliga utskotten, antaga ett inom utskottet uppgjordt förslag till ändrad lydelse af § 37 mom. 3 samt §§ 59, 62, 63 och 80 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling. Enligt detta förslag skulle till den i § 37 mom. 3 riksdagsordningen förekommande bestämmelsen om tillsättande af tillfälliga utskott för behandling af frågor, som icke tillhöra ständigt utskotts handläggning, föreslås ett så lydande tillägg: »dock må för sådan frågas beredande kunna efter kamrarnes sammanstämmande beslut tillsättas särskildt utskott med ledamöter till lika antal från hvardera kammaren», hvarjemte, då ett antagande af detta förslag innebure, att särskildt utskott hädanefter skulle kunna tillsättas i stället för ej blott ständigt, utan äfven tillfälligt utskott, i §§ 59, 62, 63 och 80 riksdagsordningen orden »ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt utskott» utbyttis emot »ständigt eller särskildt utskott».

Emot detta utskottets förslag hade reservationer afgifvits af herrar *Johnsson* och *Liljeholm* samt af herr *Waldenström*.

Sedan utskottets under punkten gjorda hemställan blifvit uppläst yttrade

Herr Waldenström: Jag skall hemställa, att dessa paragrafer icke må uppläsas.

Hvad herr Waldenström sålunda föreslagit om föredragnings-sättet blef af kammaren bifallet.

Härefter anförde

Herr Hammarlund: Jag skall be att få yrka afslag på den föredragna punkten. I denna punkt har utskottet ifrågasatt, att äfven sådana ärenden, som nu gå till tillfälligt utskott, skulle kunna gå till ett särskildt utskott med lika stort antal ledamöter från hvardera kammaren. Utskottet har icke närmare angifvit, huru det skulle tillgå vid tillsättandet af dessa särskilda utskott, men jag föreställer mig, att utskottets mening är, att förfarandet skulle blifva i enlighet med den praxis, som nu gäller vid tillsättande af särskilda utskott för kongl. propositioner eller motioner, hvilka höra till ständigt utskotts behandling. Det är ju då så, att man antingen beslutar tillsättandet af det särskilda utskottet på grund af hemställan från det utskott, som fått motionen eller propositionen till sig remitterad, eller ock kan det hända, att en motionär eller annan ledamot af kammaren föreslår redan vid remitterandet af motionen, att för dess behandling måtte tillsättas ett särskildt utskott.

I fråga om det första sättet föreställer jag mig, att, sedan en motion en gång blifvit remitterad till tillfälligt utskott, det mycket, mycket sällan skulle komma att inträffa, att man i stället finge ärendet till ett särskildt utskott. Jag tror icke, att de till-

fälliga utskotten anse sig så öfverhopade af arbete, att de finna sig böra på detta sätt skicka från sig något ärende, som blifvit dem anvisadt. Har remissen en gång skett till tillfälligt utskott, blir nog ärendet qvar der och kommer ej till särskildt utskott.

Deremot tror jag, att det vida oftare skulle komma att inträffa, att en motionär, som har ett förslag som han tycker är stort och viktigt — och hvilken motionär tycker icke det —, sjelf föreslår, att ärendet bör på grund af sin stora betydelse hänvisas till särskildt utskott. Jag ber att få erinra om åtskilliga sådana ärenden, som varit före i år, beträffande hvilka det säkerligen skulle, derest denna bestämmelse då gäلت, kommit i fråga att hänvisa dem till särskildt utskott. T. ex. förslagen om kalmarbiskopen samt den stora och, som någon sagt, mest betydelsefulla frågan vid denna riksdag, nemligen om främjande af torfindustrien i landet. Andra exempel att förtiga. Huru skulle det då ställa sig i verkligheten? Jo, det skulle vid hvarje sådan fråga uppstå en diskussion, huruvida den skulle anses så viktig, att för den borde tillsättas ett särskildt utskott. Och sedan den ena kammaren uttalat, att det efter dess uppfattning skall vara ett särskildt utskott, så skulle det också kanske bli en stor och vidlyftig diskussion i den andra kammaren, huruvida den skall vara med om tillsättandet af ett särskildt utskott eller ej. Och nu kan det ju vara så, att man gerna vill tillmötesgå motionärens önskan och alltså tillsätta ett särskildt utskott, och resultatet skulle då småningom blifva det, att flertalet af de ärenden, som förut gått till tillfälligt utskott, komme att behandlas af särskilda utskott. Men på detta sätt blir den sista villan värre än den första. Det är redan nu brokigt med utskotten, men ännu värre skulle det bli, om man på detta sätt finge jemte de nuvarande ständiga och tillfälliga utskotten en massa små särskilda utskott — och kanske äfven dermed följande debatter, huru mycket deras sekreterare skulle ha i arfvoden.

Om man vill slå in på denna väg beträffande de ärenden, som hittills gått till tillfälliga utskott, hvarför icke då taga steget fullt ut och besluta *två* dylika gemensamma utskott, som skulle ha samtliga dessa ärenden? Nej, säger konstitutionsutskottet, det skulle blifva mycket svårt att fördela ärendena dem emellan. Herr Waldenström har emellertid i sin reservation anvisat *en* väg för att lösa denna fråga. Man skulle kunna tänka sig, att de båda utskotten sammanträdde gemensamt och beslöte angående ärendenas fördelning.

Om man icke kan få den större reform, hvarpå jag yrkat, så tror jag, att det vore värdt att tänka på en dylik lösning. Emellertid har den icke blifvit ifrågasatt af utskottet. Hvad utskottet här föreslagit tror jag skulle göra det ännu mera inveckladt än hvad det är för närvarande, och derfor ber jag att få yrka afslag på den nu föredragna punkten.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

Herr David Bergström. Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren har framhållit åtskilliga mera *formella* synpunkter, som tala mot antagande af det af konstitutionsutskottet framlagda förslaget i andra punkten. Jag skall tillåta mig att framhålla några skäl, hemtade från mera *reella* synpunkter.

Det är ju så, att en fråga kan ses något olika, beroende derpå, huruvida det spörsmål, som föreligger för Riksdagen eller kammaren till pröfning, närmar sig sitt afgörande i Riksdagen eller om spörsmålet befinner sig på förberedelsens stadium. Om frågan närmar sig sitt afgörande, kan det vara en fördel, i fall ett samarbete mellan kamrarna kommer till stånd redan under den förberedande behandlingen, men — såsom professor Rydin framhållit i sin märkliga reservation vid 1890 års riksdag — förefinnes redan nu icke något som helst hinder härför. Han erinrar der, att »då samma slags frågor blifvit väckta i båda kamrarna, hafva vid slika tillfällen konfidentiella konferenser mellan båda kamrarnes tillfälliga utskott egt rum för att vinna öfverensstämmelse i de förslag, som för kamrarna framläggas». Och, såsom herrarna hafva sig bekant, hafva vi äfven begagnat denna form senast under föregående år, då på herr Ernst Carlsons motion ett viktigt beslut fattades i skolfrågan.

Det synes mig således, som om vi icke behöfde anlita någon grundlagsändring för detta fall.

Ser jag åter på de riksdagsspörsmål, som ännu endast befinna sig på förberedelsens stadium, tror jag *icke*, att det är synnerligen fördelaktigt att få dem hänvisade till ett för båda kamrarna gemensamt utskott. Jag skall nu anhålla att få bjuda några skäl för denna min syn på saken.

Såsom herrarna hafva sig bekant, har Första Kammaren, eller den mindre, nu samma magt inom de ständiga och särskilda utskotten som Andra Kammaren, eller den större. Ja, i sjelfva verket har Första Kammaren inom de ständiga och vanligen äfven inom de särskilda utskotten en *större* magt än Andra Kammaren, och hvarför? Jo, därför att det blifvit en nästan undantagslös regel på senare tiden, att ordförandena i de ständiga och särskilda utskotten tagas från Första Kammaren, hvartill kommer, att ordförandena i sin tur hafva en högst betydande magt med afseende å tillsättande af sekreterare och kanslipersonal.

Jag skall nu icke närmare inlåta mig på följderna af detta förhållande, men jag kan icke underlåta att i detta sammanhang konstatera hvad vi samt och synnerligen hafva haft tillfälle att konstatera, nemligen att utskottsbetänkandena från de ständiga utskotten på senare tiden oupphörligen sjunkit i nivå. Det har blifvit en vana att slå i hop stora betänkanden på det sätt, att man tager rubb och stubb hvad man kan komma åt, man citerar motioner från början till slut och likaså hvad af ett föregående års utskott anförts, samt tillägger sedan endast några få rader för

egen räkning. Det är en betydlig skilnad i sättet för utskottens arbete nu mot förr, då man fordrade, att sekreteraren och kansli-personalen från början skulle nedlägga ett ordentligt arbete på hvad i utskottsbetänkandet skulle anföras. Man fordrade, att de skulle noggrant studera hvad som förelåg till behandling och icke endast begagna saxen, utan lemna ett koncentreradt referat af de vigtiga synpunkter, som förelågo i de olika motionerna, anförda dem, med hvilka utskottet kunde instämma, och dem, mot hvilka utskottet ville opponera. Derigenom blef det ett helt annat slag af betänkanden, än man nu dagligdags får se.

Jag tror icke, att det vore lyckligare att få dessa gemensamma utskott för sådana frågor, som nu gå till de tillfälliga utskotten. Vi skulle säkerligen icke undgå att få in på kamrarnes bord utskottsbetänkanden, deri motiven äro så litet utarbetade, som det faktiskt ofta är förhållandet med betänkanden från de nuvarande ständiga utskotten. Och för ingen del kan det anses lyckligt att få ett stadgande, som möjligen skulle gifva anledning till användande af dylika gemensamma utskott äfven i andra fall, än då det verkligen behöfves ett samarbete. På grund häraf anhåller jag att få yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne hafva sig bekant, har jag reserverat mig mot utskottets förslag om de tillfälliga utskotten. Jag tror, i likhet med herr Hammarlund, att det icke vore lämpligt att antaga detsamma, och jag vill därför yrka afslag derå. För öfrigt tror jag icke, att denna fråga kan lösas förr än vi blifva af med de tillfälliga utskotten och få två ständiga utskott i deras ställe.

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Hvilken svårighet utskottet haft, kunna herrarne finna deraf, att de tre talare, som haft ordet före mig, haft olika uppfattning. Alla hafva de yrkat afslag å utskottets förslag, och herr Waldenström har derjemte en reservation, hvori han uttalat en mening, som är afvikande från de båda föregående talarnes. Nu hafva vi inom utskottet försökt att sammanfatta dessa båda talareshänseende genom användande af det sätt, som nu begagnas, nemligen att Andra Kammaren underhandlar med Första Kammaren, och det är detta, som utskottet velat göra till lag, då det i alla fall nu tillgår så i praktiken, enär, då en vigtig fråga föreligger, kamrarne hafva rättighet att enas om tillsättande af särskildt utskott. Men detta vilja icke de båda talarne vara med om.

Den förste talaren sade, att det skulle kunna hända, att en motionär yrkade att få ett särskildt utskott tillsatt, men detta beror icke på motionären, utan derpå, att båda kamrarne vilja understödja honom, ty endast i detta fall kan han få det. Jag har varit med om det beslut, hvartill utskottet kommit. Inom utskottet gjorde sig tre olika uppfattningar gällande, nemligen först

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott. och främst hvad utskottet föreslagit och vidare herr Waldenströms reservation samt slutligen den af herrar Johnsson och Liljeholm afgifna reservationen.

Hvad nu beträffar sistnämnda reservation, påyrkas i densamma tillsättande af ytterligare två ständiga utskott, men derigenom uppstår en mycket stor svårighet att veta, hvilka frågor skola remitteras till det ena eller det andra utskottet. För att undvika detta tvifvelsmål föreslår nu herr Waldenström att endast taga ett utskott och att låta detta sjelft få dela frågorna. Men deraf uppstår åter en annan olägenhet, nemligen den, att Riksdagen då icke vet, hvilken utskottsafdelning som kommer att behandla det ena ärendet eller det andra.

Herrarne finna således, huru svårt det varit för utskottet att få dessa frågor utredda. Men då jag biträdt utskottets föreliggande förslag, anholder jag att få yrka bifall till detsamma.

Herr Hedin i Stockholm: Vid föregående punkt bad och bönföll jag kammaren om betänketid. Nu behöfver jag icke göra något sådant. Jag hoppas, att kammaren här icke skall behöfva betänketid, utan skyndsamt skall grundligt göra käl på detta förslag, så att vi aldrig mera skola behöfva tala härom. Det innehåller ett attentat mot en af de bästa föreskrifter i vår nuvarande riksdagsarbetsordning, nemligen om de tillfälliga utskotten. Dem skola vi rädda. Men detta förslag innehåller äfven något annat. Om det antages, följer nemligen deraf, att Första Kammararens inflytande kommer att utvidgas på Andra Kammararens bekostnad.

Något som är absolut fasansfullt i detta förslag är den nya sorten af s. k. särskilda utskott, der man för frågor, som nu tillhöra tillfälligt utskotts behandling, skulle få — jag höll på att säga något origtigt — förberedande behandling i sällskap med Första Kammararen. Hvad skulle följden blifva af detta? Följden skulle blifva, att det konstituerades ett utskott med ett kansli och vaktbetjening o. s. v.; att man sedermera funne, att »mängden och omfattningen» af arbete och tidsutdräkten hade varit så stora, att man, enligt ett exempel, som nu snart blir namnkunnigt, hemställer, att Riksdagen må bevilja sekreteraren ett arfvode af 30 kronor om dagen. Det är nu en fördel för en del personer. Jag tänker, att det skulle väl egentligen blifva Första Kammararens ledamöter, som komme att styra om utskottskansliets tillsättande. Detta brukar, så vidt jag erfarit, göras upp koterivis, och då ordföranden i allmänhet är en Första Kammar-ledamot, så är detta förmånligt för åtskilliga unge män, som stå i ställningen af son eller *nepos* eller något sådant till de styrande herrarne i utskottet.

Likaså skulle det komma att gå med de tillfälliga utskotten i Första Kammararen. Visserligen pläga de kunna inskränka sig till att aftrycka Andra Kammararens tillfälliga utskotts betänkanden och

sedan helt kort säga ja eller på några rader säga nej. Men det blir ett utmärkt tillfälle att äfven der passa in några personer, åt hvilka man kunde vilja bereda ett arfvode.

Detta är emellertid endast penningfrågor, som kanske Andra Kammaren sätter sig öfver. Men det är också en sakfråga, som är vigtig. Jag hörde nyss ett exempel på sådana frågor, som skulle kunna gå till den nya kategorien af särskilda utskott. Exemplet var frågan om kalmarbiskopen. Ja, Gud hjelpe oss, om vi haft denna institution nu och fått denna fråga dit! Då hade vi varit under isen. Ty det är säkert, att från Första Kammaren hade beslutet i alla fall blifvit likadant. Det »fasans anskri», som nu kommit från Kalmar stift, hade nog kommit äfven då, och det hade nog kommit att höras från Första Kammaren liksom nu; men dessutom är det ganska sannolikt, att Första Kammarens ledamöter skulle hafva så mycket demoraliserat Andra Kammar-ledamöterna i detta utskott, att man sluppit en så stark, en så försmädligt stark opinionsyttring från Andra Kammaren, som man nu fått, då frågan behandlats ärligt och redligt af våra egna kamrater.

Och beträffande de tillfälliga utskotten, skulle man, genom att gifva dem den olycksaliga gåfvan af ett kansli, komma derhän, att, i stället för att få en utredning, hvilande på ett verkligt sakkunnigt studium, och framställd i form af ett personligt åskådningssätt och öfvertygelse, vi skulle få fram en kompromiss som resultat af olika meningar hos Andra Kammarens och Första Kammarens ledamöter, detta sedermera inhöljdt i en klädsel af ohygglig form, nemligen i en af några unge män i verken tillredd klädsel af svensk kurialstil, hvilken är något alldeles för fasansfullt.

Detta blefve frukten af denna reform. Mätte kammaren befria oss derifrån! Mätte kammaren uppehålla den vackra traditionen af ett samvetsgrant, dugligt och på eget studium och sakkunskap hvilande arbete för utredning af frågor, som öfverlemnas till de tillfälliga utskotten, och icke låta detta qväfvas i den ökensand, der det kommer att ligga förvaradt under några veckor och månader i ett särskildt utskott, eller i ett tillfälligt utskott med kansli, då hvar och en kommer att betrakta sig såsom alldeles ansvarslös i afseende på utredningen och, om han icke är nöjd med klämman, blott har att reservera sig. Det blir ingen, som svarar för det hela, ingen, som bemödar sig om att göra ett godt och redligt arbete. Och hvad man får fram blir sådant, som lika gerna kan vara ogjordt.

Det enda, som jag funnit vara rimligt och hafva reson för sig, är det yrkande, som framstälts af herr Dahn samt af herrar Boëthius och Pettersson i Österhaninge. Ty det är onekligen billigt, att utskottet får ersättning för nödiga utgifter till skrifbiträde, hvilket jag tänker får tagas i vidsträckt mening, så att, om man behöfver t. ex. ett biträde för att göra en särskild uträkning, hvilken ingen af utskottets ledamöter i följd af bristande matematisk

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

kunskap kan göra, det kan gå under samma titel. Jag har hört, att det nu förekommer, att utskottets ledamöter få själfva betala kostnaderna för renskrifning och dylikt. Jag har själf gjort den erfarenheten, att det verkligen varit förenadt med besvär och omgång att få ersättning för en temligen dryg räkning dels på renskrifning och dels på lösen af handlingar, ehuru genom talmannens ingripande det ena såväl som det andra gick för sig. Men det är billigt, att utskottets ledamöter icke utom sitt arbete och besvär skola hafva äfven en kanske ej så liten extra beskattning. Derför finner jag det mycket tänkvärdt, hvad i den nämnda reservationen blifvit föreslaget, och skall icke motsätta mig, om kammaren vill bifalla den.

Men i öfrigt ber och bönfaller jag, att kammaren icke måtte förderfva en af de bästa bestämmelserna i vår nu gällande riksdagsordning.

Herr Boëthius: Herr talman, mina herrar! Jag har för min del hållit på de tillfälliga utskotten; och majoriteten i konstitutionsutskottet har också gjort detsamma. Orsaken dertill, att vi emellertid framställt den möjligheten, att sådana ärenden, som nu gå till tillfälliga utskott, skulle kunna behandlas af särskilda utskott, är den, att kammaren må få tillfälle att pröfva den saken. Vi veta nemligen, att på många håll den uppfattningen är rådande, att det är olämpligt, att en fråga, på hvilken ett tillfälligt utskott nedlagt mycket arbete, blir utan påföljd endast därför, att den i riksdagens sista stund kommit till medkammarens tillfälliga utskott, och detta på den grund afstyrkt densamma. Derför hafva vi velat fundera ut något sätt, hvarpå man skulle kunna undvika denna olägenhet utan att alldeles offra de tillfälliga utskotten.

Jag tror, att den siste talaren, med hvilken jag i öfrigt i mycket är öfverens, kanske målade något för mörkt, då han talade om den demoraliserande inverkan, som ett samarbete mellan ledamöter från båda kamrarna i ett sådant särskildt utskott skulle medföra. Åtminstone var det exempel, som han anförde, frågan om Kalmar stifts delning, icke belysande på det sätt han menade. Ty Första Kammarens tillfälliga utskott kom ju till samma resultat med afseende på den saken som Andra Kammarens tillfälliga utskott.

För min del håller jag icke synnerligen på den utväg, som vi nu underställt kamrarna. Vill kammaren betänka sig äfven i afseende på denna sak och förkasta förslaget, har jag egentligen icke något deremot. Min förhoppning är endast, att diskussionen må klart visa, att, om kammaren afslår detta förslag, det icke är på grund af de yrkanden, som framställts af reservanterna, herrar Johnsson, Liljeholm och Waldenström, nemligen att vi icke gått nog långt med afseende på de tillfälliga utskottens slopning, utan att det tvärtom är kammarens mening, att de tillfälliga utskotten skola bibehållas.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talman-
nen gifna propositioner blef utskottets hemställan afslagen.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare
behandlingen af förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då kam-
maren enligt utfärdadt anslag åter skulle sammanträda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,49 e. m.

*I fråga om än-
drade bestäm-
melser angå-
ende Riksdag-
ens ständiga
och tillfälliga
utskott.*

(Forts.)

In fidem

E. Nathorst-Böös.

Torsdagen den 10 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning konstitu-
tionsutskottets utlåtande, n:o 9 i anledning af väckta motioner
rörande ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och
tillfälliga utskott, *punkten 3*.

Under nämnda punkt hemställde utskottet, att Riksdagen måtte,
med anledning af grefve Hamiltons motion, antaga följande förslag
till ändrad lydelse af § 44 riksdagsordningen att hvila till vidare
grundlagsenlig behandling.

Utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ord-
förande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den leda-
mot, som de flesta Riksdagar bevistat, och, der två eller flere i lika
många Riksdagar deltagit, den af dem som är till lefnadsåren äldst.
Utskotten ega, hvart för sig, utse sekreterare och, efter samråd med
honom, den öfriga betjening, som nödig finnes.

I afseende härå hade reservationer afgifvits

af herr *Dahn*, som hemställt, att Riksdagen måtte, med anled-
ning af grefve Hamiltons motion, antaga följande förslag till ändrad
lydelse af § 44 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlags-
enlig behandling.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

Utskotten — — — — — nödig finnes. I tillfälligt utskott välja ledamöterna, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det derjemte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet. *Utskottet eger dock, när det så anser behöfligt, rätt att utse nödigt skrifbiträde.»* samt af herrar *Boëthius* och *Pettersson* i Österhaninge, hvilka instämt med herr *Dahn*.

Sedan punkten blifvit föredragen, anförde:

Herr Centervall: Herr talman, mina herrar! Då den ärade motionär, som föranlett den senast upplästa punkten af konstitutionsutskottets utlåtande, af tjenstresa är hindrad att här närvara, har jag velat tala några ord om hans motion och konstitutionsutskottets deraf föranledda förslag. Men jag ser mig dock icke i tillfälle att fullständigt instämma med motionären. Det gläder mig att redan på förmiddagen från mycket kompetent och mycket inflytelserikt håll talats om den nytta, som de tillfälliga utskotten gjort och kunna göra. De tillfälliga utskotten tillkommo icke vid representationsreformens genomförande genom någon slags tillfällighet, utan det låg nog en ganska djup tanke under, en tanke, som var hemtad från främmande länders statsformer. Men närmaste anledningen, att denna tanke realiserades, var nog den, att det gamla besvärs- och ekonomiutskottet vid många tillfällen visat sin olämplighet och icke fyllt de kraf, man hade rätt att ställa på detsamma. Då blef den stora frågan — och den frågan står olöst kvar ännu i dag — hvilket som vore bättre, att ersätta det gamla besvärs- och ekonomiutskottet med några flera, t. ex. 2 ständiga utskott, eller att låta det vara som det blef och som det ännu är, d. v. s. att hvardera kammaren utser sina tillfälliga utskott. Det kan anföras skäl för båda delarne. Det finnes en liten olägenhet med de tillfälliga utskotten, som betonades förut i dag från upsalabanken, nemligen den, att det kan hända och har händt under denna riksdag, att, sedan den ena kammarens utskott kan hafva utarbetat ett utlåtande så omsorgsfullt som möjligt, det sedan, om vederbörande ej hafva god vilja, icke hinner behandlas i den andra kammaren. Det är fallet, såsom jag särskildt vet, med det utlåtande, som denna kammare antog angående sabbatshvila åt vissa tjenstemän och betjente vid åtskilliga uppräknade statens verk. Det drog ut litet på tiden med utlåtandet, emedan vi fingo vänta så länge på generalpoststyrelsens svar på de förfrågningar, som gjorts hos densamma. Derför kunde utlåtandet icke blifva färdigt förr än det blef, och nu säger Första Kammarens utskott, att det är omöjligt att hinna behandla detsamma. Sådant skulle undvikas genom ständiga utskott. Men å andra sidan — och derpå fästes i förmiddags uppmärksamheten

på ett vältaligt sätt — hafva de tillfälliga utskotten den stora fördelen att de bättre känna stämningen inom kamrarne; de äro ett trognare uttryck för densamma och de äro i tillfälle — hufvudsakligen derför, att de icke hafva så många ärenden att behandla — att gifva frågorna en något fullständigare utredning än de ständiga utskotten. Men en olägenhet med de tillfälliga utskotten blir dock alltid den, att de få så olikartade ärenden att behandla. Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, som jag haft äran tillhöra, har i år behandlat frågor om lägerkassor, om utskänkning på lägerplatser, om vissa fraktnedsättningar på statens jernvägar, om uppmuntran af torfindustrien, om förbättrad pensionering åt sjömän och slutligen om sabbatshvila för vissa tjenstemän och betjente. Det är ju en temligen stark blandning. För min del är jag dock icke ledsen, ty andra år har samma tillfälliga utskott fått behandla t. ex. bara nykterhetsmotioner, och huru intressanta sådana än kunna vara, skadar likväl icke litet omvexling. Men jag kan icke neka till, att, då den här matsedeln eller listan först kom för mina ögon, jag blef rädd och tänkte: det är icke möjligt att, äfven med de goda krafter, som finnas inom utskottet på flera håll, kunna göra utredningar af så många saker. Nu gick det, men på hvad sätt? Jo på det sättet, att utskottet fick hålla 2 å 3 sammanträden i veckan, genom hjälp af sakkunniga personer, genom hjälp från alla möjliga embetsverk, genom ett otroligt spring och skrifvande och framför allt genom det stora nit, som utvecklades af utskottets egna ledamöter. Men det är icke sagdt, att det går så alltid. Konklusionen af detta blir, att, om det nu också lyckats för detta lilla utskott och för de andra kanske ännu bättre att genomarbета den massa, de haft att bemästra, så är det icke sagdt, att detta alltid lyckas. Nog är det väl billigt begärdt i alla fall, att de, som arbeta och äro betungade i sina utskott, icke skola behöfva göra grofgörat, såsom renskrifning och spring i embetsverken, utan kunna få litet biträde till detta. Jag hörde mig för i början af denna riksdag, huruvida ej utskottet skulle kunna få litet till renskrifning, men det svarades, att något sådant icke kunde grundlagsenligt beviljas. Nå, det der kringgår man — genom att låta trycka i stället för att renskrifva; men huruvida det är billigare för staten, det lemnar jag osagdt.

Jag tror mig med detta hafva om icke visat åtminstone antydtt, att dessa tillfälliga utskott kunna behöfva något slags biträde. Men, såsom jag sade i början af mitt anförande, ser jag mig icke i stånd att fullständigt instämma med den frånvarande ärade motionären. Ty om vi tillsatte sekreterare i de tillfälliga utskotten, kunde vi komma till vissa af de olägenheter, som med mer eller mindre skäl anmärkts vidlåda de ständiga utskotten, men som från kompetent håll sagts icke vara fallet med de tillfälliga. Jag vill blott antyda detta och icke utveckla det.

Men om nu sekreterare och notarier äro onödiga, så är dock

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga utskott.
(Forts.)

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
 något biträde nödvändigt. Ty dessa tillfälliga utskott få ofta saker att behandla, der det behöfves teknisk hjälp, såsom af ingenjörer o. s. v. Jag skulle därför allra helst vilja så omformulera herr Dahns reservation — som jag för öfrigt biträder — att ordet »skrifbiträde» utbytes mot »biträde». Häremot kan ju invändas att, om en sådan person är t. ex. ingenjör, så skall han väl också skriva någonting, och sålunda kan det göra detsamma.

(Forts.)

Huruvida ordet »utse» är det rätta uttrycket eller om man skulle kunna finna något lämpligare, öfverlemnar jag åt den ärade reservanten att afgöra. Jag vet att han begärde ordet, och jag förklarar mig på förhand beredd att instämma i det yrkande som han kan komma att göra i det syfte hans reservation angifver.

Herr Dahn: I likhet med konstitutionsutskottet, som ansett, att de tillfälliga utskotten borde bibehållas, anser äfven jag, att de böra bibehålla sin nuvarande karakter att vara ett slags utredningskomitéer. Vi veta, hvilka utmärkta arbeten de hafva lemnat. Men det är tydligt, såsom den föregående talaren anmärkte, att det icke endast är renskrifningsarbete, som behöfves, utan att det på grund deraf, att de ärenden, de hafva att handlägga, äro af så skiftande natur, äfven behöfves annat biträde, af en räknemästare, såsom t. ex. professor Lindstedt, af en ingenjör, af en nationalekonom o. s. v., men i alla fall af en person, som icke kan kallas sekreterare, utan blir ett tillfälligt biträde. Men jag tror likväl, att »skrifbiträde» passar bättre än »biträde». Ty »biträde», kan man säga, är ett helt kansli; »skrifbiträde» åter betecknar mera en tillfällig hjälp.

Hvad vidare ordet »utse» beträffar, har jag tänkt, att man skulle kunna taga ett sådant uttryck som använda eller anlita, och jag har därför satt upp här på papperet ett förslag till tillägg till den nuvarande lydelsen af paragrafen. Enligt detta skulle efter den nuvarande lydelsen tillkomma orden: »Utskottet eger dock, när det så anser behöfligt, rätt att anlita nödigt skrifbiträde.» På det sättet tror jag icke, att man skall kunna tolka det derhän, att »skrifbiträde» skulle vara detsamma som kansli. På det yrkande jag nu gjort, herr talman, ber jag att få proposition framställd.

Häruti instämde herrar *Hedin* i Stockholm och *Fredholm*.

Herr Hammarlund: Herr talman! I den nu föredragna punkten har konstitutionsutskottet föreslagit, att de tillfälliga utskotten skulle ega att, liksom de ständiga utskotten, hvart för sig, utse sekreterare. I likhet med vid den närmast föregående punkten hemställer jag om rent afslag.

Det har under förmiddagen och för öfrigt äfven nu i afton uttalats så stora loford öfver de tillfälliga utskotten. Det kan na-

turligtvis icke annat än glädja mig, såsom varande en gammal, jag tror tioårig ledamot af tillfälliga utskott, att höra att här icke finns något större missnöje med dem. Men är det nu så, att de äro så utmärkta, då skola vi väl icke förfuska dem och göra dem likadana som de andra utskotten, hvilka — efter hvad som på förmiddagen sagts — skulle vara betydligt sämre, utan vi skola väl hålla styft på att låta dem förblifva så utmärkta.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

Hvad som föranledt mig att motionera om att få bort de tillfälliga utskotten och att få *ett* slags utskott, lika för alla ärenden, har icke alls varit den omständigheten, att de tillfälliga utskotten skulle saknat nödigt skrifbiträde eller kansli — det ber jag att få säga — och det finnes för öfrigt icke ett enda ord i min motion, som ger stöd för den åsigten. Nej, mina skäl för att motionera om afskaffande af de tillfälliga utskotten ha varit två helt andra och mycket betydelsefullare.

Först och främst anser jag — och jag har i min motion utvecklat detta — att de tillfälliga utskotten äro stadda på afskrifning. Jag ber herrarne se på den tabell, som återfinnes i min motion på sidan 4. Den visar hur många ärenden de tillfälliga utskotten under de senaste 10 åren ha behandlat och häraf framgår, att under dessa 10 år har antalet betänkanden, som afgifvits af tillfälliga utskott gått ned från 57 år 1890 till 34 år 1899. I år tyckes antalet af utskottsbetänkanden från de tillfälliga utskotten icke blifva mera än 32 — således en ytterligare nedgång.

Anledningarne till denna minskning af de ärenden, som gå till de tillfälliga utskotten, äro många. Jag ber att i korthet få framhålla några af dem.

För det första är det ju så, att allt flera och flera ärenden, hvilka förut fallit under Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftning, dragas in under Riksdagens och Kongl. Maj:ts gemensamma lagstiftning. Jag ber att få erinra om, att ensamt i år har Riksdagen beslutat om två sådana saker, nemligen jagtlagen och lagen om minderårigas användande i arbete. Det är två stora områden, som varit föremål för motioner under de närmast föregående åren, motioner, hvilka då gått till tillfälligt utskott, men hädanefter — förutsatt att lagarna blifva slutgiltigt antagna och sanktionerade — skola gå till lagutskottet. Det blir alltså af denna anledning mindre att göra för de tillfälliga utskotten, men mera för lagutskottet.

För det andra har det på senare tider visat sig en viss tendens att så vidt det är möjligt remittera motioner till stats- eller lagutskottet i stället för till tillfälligt utskott. Man har under de senaste åren förfäktat den principen, att när det är fråga om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af en sak, som möjligen kan tänkas i framtiden komma att medföra en statsutgift, ifall saken blir realiserad, man redan första gången skickar ärendet till statsutskottet, icke till tillfälligt utskott. Jag ber

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

herrarne draga sig till minnes den mycket vidlyftiga diskussionen, som fördes vid 1898 års riksdag angående hr Zakrissons motion rörande skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning med afseende på understöd åt äldre småskolelärare. Bland dem, som då här i kammaren ifrigt förfäktade den ståndpunkten, att dylika ärenden icke skulle gå till tillfälligt utskott utan till statsutskottet, var äfven herr Hedin.

Slutligen är det så, som herrarne veta, att motionärerna sjelfva icke ha det stora förtroende till de tillfälliga utskotten, som i dag här framhållits. Det är nog så — i fall vi vilja vara upprigtiga — att motionärerna sjelfva helst önska att få ärendena behandlade af ständigt utskott, icke af tillfälligt utskott. Äfven om motionerna i och för sig äro sådana, att de skulle gå till tillfälligt utskott, hittar man på att genom en liten omväg få dem remitterade till ständigt utskott. Den talare, som i dag på förmiddagen så ifrigt yttrade sig till förmån för de tillfälliga utskotten och här framhöll, hvilket helgerån det skulle vara att angripa dem, synes sjelf ej vara angelägen att få sina motioner till tillfälligt utskott. I år har han t. ex. väckt två motioner, som nog kunnat gå till tillfälligt utskott. Eftersom dessa utskott äro så utmärkta, borde han hafva varit synnerligen angelägen att få ifrågavarande motioner remitterade dit, men han har vid klämman hakat anslag eller gjort andra för sjelfva hufvudfrågan mindre viktiga yrkanden för att få dem att gå till statsutskottet. Jag åsyftar dels herr Hedins motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående Wismar, dels hans under flere riksdagar framlagda motion om utredning angående tjenstemännens arbetstid. Båda hafva formulerats så, att han fått dem att gå till statsutskottet. Jag tror således, att teori och praxis här icke precis öfverensstämma, utan i någon mån svära mot hvarandra.

Denna tendens att de tillfälliga utskotten få allt mindre och mindre att göra, att antalet betänkanden som de tillfälliga utskotten hafva att afgifva är stadt i ständig minskning, har föranledt mig att tänka på, om icke tiden vore inne att försöka genomföra en reform här vid lag. Jag erkänner villigt, att den tanke, som låg till grund för riksdagsordningens skapare i fråga om de tillfälliga utskotten, var en vacker tanke, men det har visat sig, att den icke har någon jordmån i den svenska Riksdagen. När så är, är det bäst att vi slopa den principen helt och hållet och öfvergå till den andra principen, som konstitutionsutskottet ansett vara så bra.

Att motionärerna sjelfva icke vilja hafva sina förslag behandlade af de tillfälliga utskotten, utan att de söka att på allt sätt skriva sina motioner så, att de komma att gå till de ständiga utskotten, är — när man tänker rätt efter — icke mycket att undra på, ty de förslag, som gå till ett tillfälligt utskott, föranleda verkligen mycket sällan till positiva resultat. Och härmed är jag då

inne på mitt andra hufvudskäl för afskaffande af de tillfälliga utskotten. Då ett ärende går till tillfälligt utskott, följer dermed ett ständigt kastande från den ena kammaren till den andra, det är ett afskrifvande af utskottsbetänkanden och ett aftryckande i den ena kammaren af den andras utskottsbetänkanden, som jag icke behöfver skildra, men som herrarne nogsamnt känna. Jag har här i min hand något som är ett eklatant exempel på huru den saken praktiseras i verkligheten. Jag har här ett utlåtande från Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott angående hämmandet af smittosamma husdjursjukdomar. Der finns en utredning på 26 sidor, som är tryckt. Ärendet behandlades af Andra Kammaren och gick derifrån till Första Kammaren. Der aftrycktes alla 26 sidorna och tillades ett par sidor jemte en slutkläm. Till detta ständiga aftryckande leder den här historien med tillfälliga utskott. Nog blir det utredning genom att hänskjuta ärendet till ett tillfälligt utskott, men det resultat man kommer till är bra litet. Oftast slutar det ju med den välbekanta frasen, som herrarne nogsamnt känna till, »att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut».

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

Skälet till att detta så ofta blir slutresultatet, är att här har icke varit tillfälle till personligt samarbete mellan ledamöterna från båda kamrarna. Det kan ju göras en invändning i Första Kammaren, som man icke kommit att tänka på under ärendets behandling i Andra Kammaren, och så faller hela frågan. Eller också göres i Första Kammaren en liten ändring, som föranleder att frågan går tillbaka hit igen, och så blir det att börja på nytt igen. Vanligen blir resultatet i det närmaste ± 0 , och detta anser jag vara en för mager produkt.

En ändring i detta förhållande skulle icke alls vinnas, anser jag, genom ett bifall till konstitutionsutskottets förslag om sekreterare för de tillfälliga utskotten.

Mot herr Dahns förslag, att de tillfälliga utskotten skulle ega rätt att utse nödigt skrifbiträde, kan jag icke i och för sig hafva någonting att anmärka; det är ju ett ganska oskyldigt förslag. Jag ber dock i alla fall att för närvarande få yrka afslag äfven å detta förslag, ty om vi taga det, hafva vi dermed fastslagit, att vi vilja ha det på det viset. Om man sedan ett följande år kan hitta på ett verkligt reformförslag i fråga om Riksdagens utskott, kan det hända, att man gör den invändningen: vi ha ju nu beslutat, att de tillfälliga utskotten skola få nödigt skrifbiträde; låt oss först se till, hur det slår ut. Jag tror, att vi göra klokt i att fundera på saken till en följande riksdag och låta det vara som det är. Helt visst skall saken mogna och vinna en lösning, som är ändamålsenligare än den som här är föreslagen.

Herr talman, jag hemställer om afslag.

Herr Hammarström instämde häruti.

I fråga om ändrade bestämmelser angående riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

Friherre Barnekow: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag i utskottet varit af samma mening som herr Dahn, fastän jag glömt att reservera mig.

Jag yrkar bifall till den af honom framställda reservationen.

Herr Hedin i Stockholm: Om den näst siste talaren tagit närmare kännedom om de af mig väckta motioner, hvarpå han nyss syftade, skulle nog hans anmärkning emot mig, att teori och praktik ej stode i öfverensstämmelse, hafva uteblifvit.

Han nämnde först Wismarmotionen. Men han uppställde sjelf i förmiddags den läran, att sådana ärenden, som bero af Kongl. Maj:ts magt allena utan Riksdagens inblandning, der Riksdagen endast har att göra framställning till Kongl. Maj:t, å hvilken Kongl. Maj:t fäster det afseende han för godt finner, skola gå till tillfälliga utskott, under det att man deremot lemnar till ordinarie utskott sådana ärenden, i hvilka Riksdagen utöfvar beslutande magt jemte Kongl. Maj:t. Om han vidhåller detta och om han öfverväger hvad Wismarmotionen innehöll och tillika erinrar sig innehållet af § 78 regeringsformen, skall han väl inse, — förutom att motionen uttryckligen framhåller det — att jag icke föreslagit, att Riksdagen skulle hemställa till Kongl. Maj:t att af egen magt göra något, utan att det slutliga afgörandet skulle blifva beroende äfven af Riksdagens beslut. Den anmärkningen förfaller således helt och hållet.

Hvad beträffar min andra af honom omnämnda motion, nemligen rörande embets- och tjenstemäns dagliga arbetstid, torde han kanhända erinra sig, att den väcktes första gången i samband med en annan motion, angående förening på en hand af flera tjenester, och att jag då på det tydligaste tillkännagaf, att jag ansåg, att bestämmelserna derom borde ingå i eventuella löneregleringar. Det anslag, som jag i denna motion begärde, afsåg att åstadkomma en utredning af motsvarande förhållanden i främmande länder, men jag häftade icke detta anslag vid motionen för att derigenom få den remitterad till statsutskottet. Hans anmärkning beror således på missförstånd af motionernas syfte och innehåll.

Herr Centerwall: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke riktigt vara med på min högt ärade vän herr Hammarlunds resonnement. Han säger, att utskottsbetänkandena från de tillfälliga utskotten blifva allt färre och färre. Härom vill jag icke tvista med honom; men detta förhållande är icke bevisande i och för sig, ty hvarje betänkande kan omfatta en massa motioner, så att man härvidlag, innan man drager några slutsatser, bör räkna, huru många de motioner äro, som dessa betänkanden sammanlagdt innehålla, och dessutom äfven fästa afseende vid betänkandenas omfång och innehåll.

Hans andra skäl är det, att det ofta fästes ett litet bihang vid sådana motioner för att slippa att få dem remitterade till ett tillfälligt utskott. Ja, deri ligger icke någon misstro till de tillfälliga utskottens förmåga att utreda saken, utan deri ligger blott det, att man vet, att t. ex. statsutskottet har en ofantligt större magt och kraft, de 24 småkonungarne, som ledamöterna i detta utskott kallades förra året, hafva större magt och kraft att drifva igenom en sak än ett tillfälligt utskott, och detta torde vara skälet till detta tillvägagående.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

Min ärade vän på stockholmsbänken säger vidare, att resultatet af de tillfälliga utskottens arbeten ofta bli lika med plus minus noll. Ja, jag vet icke riktigt, hvad han menar dermed. Men för att blott tala om i år, så veta vi ju, att det är flera af de tillfälliga utskottens utlåtanden, som gått igenom icke endast i en, utan i båda kamrarna, och för det andra behöfva ej, därför att ett utlåtande blir afslaget, de tankar, som burit detta utlåtande, och de undersökningar, som innehållas i detta utlåtande, och de idéer, som möjligtvis framkastats i detta utlåtande, vara döda och begrafna, utan de kunna under en annan riksdag uppstiga igen ur jorden och blomstra och bära frukt. Dessa skäl tilltala mig därför föga.

För resten, äfven om de vore rigtiga, är det likväl så med hvarje institution i världen, att den må väl lefva, så länge den icke är död. Man kan ju tycka sig skönja, att saften börjar torka i de små qvistarne af Riksdagens stora träd, men det är väl endast mycket skarpt beväpnade ögon, som kunna skönja det. Sannerligen förefaller det mig, som om herr Hammarlund resonerade på detta sätt: »Slå de ihjel mina motioner, skall jag slå ihjel deras också», och därför vill han icke vara med om förslaget, att de tillfälliga utskotten, hvilka, såsom herrarna veta, under nuvarande omständigheter hafva för mycket att göra, få ett litet skrifbiträde, som icke behöfver kosta så mycket och som kan göra mycken nytta. Måhända misstager jag mig dock i denna uppfattning af min ärade väns tankegång.

Men det är en annan fråga, som mycket starkt tränger sig på mig. Det tjenar icke till något att göra ett yrkande här i dag, ty det enda yrkande, som här har gjorts och som är det enda, hvilket har utsigt att i realiteten vinna kammarens bifall, är formuleradt, så att säga, på stående fot, ty herr Dahn ändrade ju sin skrifna reservation. Att göra en återremiss i riksdagens, jag vill icke säga elfte, utan elfte och nio tiondedels timme, kan icke heller vara lämpligt.

Sålunda torde, så ledsamt det än är för förslagsställarne och så ledsamt det än är för dem, som hafva samma åsigt som de, det knappast finnas någonting annat än att låta saken falla för denna riksdag för att återkomma en följande med så mycket större glans. Derför skall jag för min del *nu* sluta, utan att göra något yrkande.

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

Herr David Bergström: Herr talman, mina herrar! Jag beklagar, att den ärade motionären, greve Hamilton, icke är tillstädes vid detta sammanträde, ty jag skulle i hans närvaro ha velat ingå på en närmare granskning af hans motion. Emellertid kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på ett par mycket märkvärdiga punkter i densamma.

Han säger redan i början af sin motion: »Man torde nemligen hafva afsett, att dessa utskott, såsom deras benämning angåfve, endast skulle förekomma tillfälligtvis och för behandling af enstaka mål. Att dessa mål ej skulle blifva synnerligen talrika, torde man äfven hafva förväntat — —.» Detta uttalande af den ärade motionären röjer en oväntad obekantskap med upprinnelsen till de tillfälliga utskotten. Såsom konstitutionsutskottet och äfven den förste talaren här i afton har påpekat, hafva dessa utskott tillkommit såsom en ersättning för det gamla allmänna besvärsoch ekonomiutskottet, hvilket sannerligen icke var belastadt med ett fåtal mål och ärenden.

Sedan lemnar oss den ärade motionären en annan rätt märklig upplysning rörande de tillfälliga utskotten, nemligen att »de förekomma riksdag efter riksdag till samma antal, och till hvart och ett af dem hänvisas hvarje gång samma art af ärenden». Men från min riksdagsmannatid erinrar jag mig, att det vid flera tillfällen inträffat en omkastning i fråga om utskottens arbetsområden. Så t. ex. har det tredje tillfälliga utskottet, som brukar kallas för det sociala, visst icke alltid behandlat sociala frågor, utan sådana hafva mycket ofta hänvisats till det första tillfälliga utskottet; det andra tillfälliga utskottet, som kallas nykterhetsutskottet, har icke alltid behandlat nykterhetsfrågor, utan dessa ha äfven gått till något af de andra tillfälliga utskotten.

Sedan säger motionären i slutet af sin motion följande, som också ådragit sig min uppmärksamhet: »Men ville man anse de tillfälliga utskotten såsom ett slags förskola för riksdagsarbetet, då borde väl denna tvångskurs komma alla till del och icke såsom nu endast de mera erfarne och skrifkunnige, hvilka utan tvifvel minst deraf äro i behof.» När jag hörde greve Hamilton väcka denna motion, väntade jag verkligen, att han skulle ha utgått från ett alldeles motsatt betraktelsesätt, ty jag erinrade mig från den senaste treårsperioden, att han för ganska illa med ett af de tillfälliga utskotten, och jag trodde därför, att hans anklagelser skulle gå ut på att det fans för liten skrifkunnighet i stället för att det, som han nu tyckes säga, finnes för mycket deraf i de tillfälliga utskotten. Det ser nu nästan ut, som om han genom att gifva dessa utskott en sekreterare ville få bort de mera erfarna och skrifkunniga ledamöterna ur de tillfälliga utskotten!

Det är verkligen synd, att icke denna motion kommit att behandlas af ett tillfälligt utskott, ty då skulle den säkerligen hafva blifvit föremål för en mera grundlig behandling än händelsen blif-

vit nu, då den kom till konstitutionsutskottet. Der har, märk väl, mina herrar, inträffat det, att konstitutionsutskottet helt hastigt och lustigt föreslagit, att vi skulle ur § 44 utesluta den mycket viktiga meningen: »I tillfälligt utskott välja ledamöterna, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det derjemte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet.» Om denna enligt min och många mening mycket viktiga punkt säger konstitutionsutskottet: »Någon uttrycklig bestämmelse i grundlagen om detta arbetssätt torde dock icke vara af nöden.»

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

(Forts.)

Hvad beträffar herr Hammarlunds position i denna fråga, så har han äfven i afton tagit upp sin speciella käpphäst, nemligen att vi ej borde hafva några tillfälliga utskott, utan endast för båda kamrarne gemensamma utskott. Han har till stöd för denna sin framställning åberopat en tabell, som finnes återgifven på sid. 4 i hans motion. I denna tabell anser han sig ha uppvisat, att utskottsarbetet minskats år för år inom de tillfälliga utskotten, men denna tabell är sådan, att i den kunna finnas många felkällor. Den visar endast nummerantalet af utskottens betänkanden, men den visar icke, hvilken omfattning ärendena haft och hvilket arbete de kräft, och det är naturligtvis nödvändigt, att motionären äfven inlåter sig på det kapitlet, om han önskar att hans framställning skall blifva bevisande.

På förmiddagen yttrade herr Hammarlund, att utvecklingen har gått derhän, att på samma område hänvisades vissa frågor till det ena eller andra ständiga utskottet, medan andra frågor, som voro mycket viktigare och betydelsefullare, hänvisades till ett tillfälligt utskott. Jag tycker icke, att det är illa, om viktiga och betydelsefulla frågor gå till de tillfälliga utskotten, emedan dessa hafva mera tid att disponera öfver och därför kunna underkasta frågorna en grundligare behandling. Det förefaller mig, som om denna äflan att åstadkomma en fullständig likformighet i utskottsarbetet är alldeles gagnlös.

Den ärade talaren på gefleborgsbänken har alldeles nyss rörande den punkt i herr Hammarlunds framställning, som jag förut berört, påvisat något, som går i alldeles motsatt riktning mot herr Hammarlunds uttalande, nemligen att det tillfälliga utskott, i hvilket han denna riksdag varit medlem, har varit betungadt med ganska många ärenden, så många till och med, att det möjligen varit skäl att utse ännu ett tillfälligt utskott inom denna kammare.

Hvad beträffar de olika yrkanden, som här föreligga, nemligen konstitutionsutskottets hemställan, herr Dahns ursprungliga reservation och hans nu framställda ändringsförslag, synes mig icke något af dem tillfredsställande, äfven om man — i likhet med mig — gerna vill, att utskotten uti de särskilda fall, då detta kan vara nödigt, få anlita ett biträde, men märk väl, mina herrar, icke endast ett skrifbiträde. Om jag icke misstager mig, har herr

I fråga om ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.
(Forts.)

Dahn i sitt senaste förslag också velat, att i de särskilda mål, der sådant kan finnas erforderligt, en fackman skulle kunna tillkallas, som kunde göra en utredning och stå till tjänst med lemnandet af muntliga upplysningar, och hvilken icke kunde göra detta utan anspråk på ersättning. Det synes mig, som om för dessa olika fall skulle kunna finnas ett lyckligare uttryck än det, som herr Dahn nu föreslagit, och då det icke här ligger någon som helst fara i dröjsmål, utan vi mycket väl skulle kunna en annan riksdag klarera denna i och för sig rätt enkla fråga, tillåter jag mig att yrka rent afslag å denna punkt.

Herr Hammarlund: Ja, herr talman, det förhåller sig verkligen så, att herr Centerwall misstager sig i fråga om uppfattningen af min tankegång. Han misstänker, att, *derför* att jag ej kunnat få igenom mitt större reformförslag, jag icke heller vill vara med på grefve Hamiltons mindre omfattande förslag. Den, som följt min verksamhet i Riksdagen, vet nog samt, att det finnes få, om någon, som i högre grad än jag är med om att taga små steg, blott det går i den rätta riktningen, och att jag icke alls säger nej, äfven om jag icke genast kan få allting efter önskan.

Om det här gälde att för nästa år skaffa de tillfälliga utskotten detta nu föreslagna skrifbiträde, skulle jag verkligen stå ganska tveksam. Men det är ju icke fråga om detta nu, ty om vi i dag bifalla förslaget och äfven Första Kammaren antager detsamma, så blir i alla fall förslaget hvilande och kan icke tillämpas förr än år 1903. Det brådskar således icke, utan vi hafva god tid att tänka på denna fråga. Och efter som det icke brådskar, tror jag, att det är bäst, att icke nu fatta något beslut, utan låta frågan hvila till en följande riksdag. Till dess hinna vi möjligen utfundera ett förslag, som enklare och hastigare kan lösa denna lilla detalj, ty — medgifvom det — denna fråga om skrifbiträde är dock väl liten för att behöfva göras till föremål för en grundlagsändring.

Jag vidhåller mitt yrkande om rent afslag.

Herr Hedin i Stockholm: Jag anhåller, att endast få erinra derom att, om denna kammare och eventuelt Riksdagen besluta i enlighet med herr Dahns förslag, detta icke kommer att i någon den ringaste mån lägga hinder i vägen för antagande af ett alternativt och mycket längre gående förslag vid en följande riksdag. Deraf hafva vi ju erfarenhet. Det är ju ock i följd af grundlagens innehåll själfklart, att Riksdagen kan låta alternativa förslag till ändringar i grundlagarne vara hvilande för att sedan kunna välja dem emellan. Antagande till hvilande af herr Dahns förslag lägger således icke något hinder i vägen för en följande Riksdag

att fortsätta med detta arbete beträffande reformering af utskotts-
inrättningen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talman-
nen gifna propositioner afslög kammaren utskottets hemställan.

*I fråga om än-
drade bestäm-
melser angå-
ende Riksdag-
ens ständiga
och tillfälliga
utskott.*

Punkten 4 föredrogs härefter, dervid kammaren biföll hvad
utskottet i nämnda punkt hemställt.

§ 2.

Härefter föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren
godkända:

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 9, angå-
ende anvisande af ersättning till sammansatta stats- och lagutskot-
tets sekreterare; och

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 3,
angående ersättning åt utskottets sekreterare.

§ 3.

Efter föredragning vidare af friherre *F. C. K. Barnekows*
motion, n:o 181, angående ändringar i arbetsordningen för Riks-
dagens Andra Kammare, begärdes ordet af

Friherre Barnekow, som yttrade: Herr talman, mina herrar!
Som kammaren vid genomläsningen af min motion funnit, är den för-
ändring, som jag här föreslagit, helt och hållet beroende derpå, att
grundlagsändringar blifvit vidtagna vid innevarande års riksdag, nem-
ligen rörande granskningen af riksdagsmännens fullmagter och an-
gående förordnandet af talman och vice talman. Då den af mig
föreslagna ändringen är alldeles nödvändig för att dessa grundlags-
förändringar skola kunna tillämpas, hemställer jag, herr talman,
om bifall till min motion.

Vidare anfördes ej. Motionen bifölls.

§ 4.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens
skrifvelser till Konungen:

n:o 87, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag
till förordning angående jagtpass;

n:o 88, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag
till lag om rätt domstol i vissa mål angående jordegares rätt öfver
vattnet å hans grund;

n:o 89, i anledning af väckta motioner om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885; och

n:o 90, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring af gällande bestämmelser i afseende å mått och vikt.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial:

n:o 91, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel; och

n:o 92, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

sammansatta stats- och bankouts-kottets memorial n:o 10, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankouts-kottets sekreterare;

bankouts-kottets memorial n:o 22, angående instruktion för nästa Riksdags bankouts-kott;

lagutskottets memorial n:o 50, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 47 i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen, dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om elektriska ledningar, dels ock en i anledning af nämnda propositioner väckt motion; samt

särskilda utskottets memorial n:o 4, angående förslag till voteringspropositioner med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om aflöning till utskottets tjänstemän.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,57 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.